

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898.

Första Kammaren.

N:o 9.

Onsdagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet greve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nedan-nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående afskrifning af den från viss jord inom Skåne m. fl. provinser utgående kyrkotionden;

2:o) angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld;

3:o) angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld;

4:o) med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta;

5:o) med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken;

6:o) angående jordafsöndring från förra majorsbostället 6 mantal Gudhem n:is 1--9 i Gudhems socken och Gudhems härad af Skaraborgs län för utvidgning af Gudhems församlings kyrkogård; och

7:o) angående afsöndring från länsmansbostället ett halft mantal Stenum n:o 3 Stommen i Stenums socken och Valle härad af Skaraborgs län.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål.

Vid föredragning af den af herr *Nyström, Carl*, väckta, under gårdagen bordlagda motion, n:o 36, angående skrifvelse till Konungen

i fråga om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor i kommuners tjänst, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Ljungbergs* nästlidna dag bordlagda motion, n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till jernväg emellan Gellivare och riksgränsen mot Norge.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 7 äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 2.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda betänkande n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894.

*Frågasatt
stämpelfrihet
för bevis af
veterinär.*

Punkten 1.

Herr Söderberg: Syftmålet med min motion är, att få tydliga bestämmelser i afseende å stämpelafgift för bevis utfärdade af veterinär.

En vigtig förvärfskälla för vårt land är otvifvelaktigt vår export till utlandet af slagtdjur, dels lefvande boskap och dels slagtdad sådan, d. v. s. kött och fläsk m. m., och ifrigt arbetas ju på att hufvudsakligen för detta ändamål få till stånd s. k. slagthus och slagtinrättningar.

Äfven veta vi, att denna export är förenad med icke så obetydliga omkostnader för exportörerna, och det är på grund deraf, som jag ansett det vara både rätt och billigt, att våra exportörer befriades från denna stämpelafgift för veterinärbevis.

Om ni, mina herrar, tänka något närmare på saken, skolen I helt säkert finna, att denna min framställning ej saknar sin betydelse för allmänheten.

Någon vidare utredning af denna i sig sjelf obetydliga fråga torde ej vara af nöden, hvarför jag nu vill inskränka mig till att blott yrka bifall till motionen.

Herr Cavalli: Motionären har i sin kort affattade motion hemställt om stämpelfrihet för bevis utfärdade af veterinär, "i likhet med hvad som är stadgadt i fråga om bevis af läkare."

Jag får säga, att denna jemförelse ej är så alldeles lyckligt funnen, och motionären har nu i sitt anförande kastat den öfver bord och kommit till den enligt min åsigt rätta sidan af saken, nemligen huru-

vida bevis af veterinär böra, då de utfärdas för export af kreatur, förses med stämpel eller icke.

Den bristande utredningen i motionen sökte utskottet fylla genom att hos den ledamot i medicinalstyrelsen, hvilken är föredragande uti veterinärärenden, äfvensom hos stadsveterinären i Stockholm inhemta upplysning om och i så fall vid hvilka tillfällen stämpelbeläggning af veterinärbevis nu eger rum. Ledamoten i medicinalstyrelsen hörde lärarekollegiet vid veterinärinstitutet, och stadsveterinären hörde sina kolleger, och dessa förklarade sammanstående att, såvidt dem vore bekant, försåges ej dessa bevis med stämpel. Det förefinnes således ej, såvidt man kan finna, något behof att vidtaga någon ändring i gällande bestämmelser.

Härtill kommer den omständigheten, att det stora flertalet veterinärer ej äro statsveterinärer, utan enskilde, visserligen legitimerade men ej i statens tjänst, och att för ty stämpel på deras bevis ej ifrågakommer.

Af dessa skäl saknade utskottet anledning att komma till annat slut än det gjort och hvartill jag yrkar bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Söderberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt betänkande n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—73;

Nej—20.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för bevis af
veterinär.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.*

Punkten 3.

Herr Törneblad: Utan tvivel innehåller den ifrågavarande motionen åtskilligt att tänka på. Det vill också synas, som om bevillningsutskottet, åtminstone till att börja med, varit af något skiljaktiga meningar, särskildt rörande rätta behandlingssättet af motiveringen. Men innan jag öfvergår till att taga uti närmare skärskådande den af bevillningsutskottet slutligen förebragta motivering, skall jag tillåta mig att gå något tillbaka i tiden.

Anledningen till den ifrågavarande stämpelskatten, hvilken infördes i sammanhang med åtskilliga andra sådana, är ytterst att söka i Riksdagens skrifvelse den 27 november 1892, då stämpelbeskattning uti olika former framhölls såsom en lämplig beskattningsform för framtiden, dock med uttryckligt tillkännagifvande, att stämpelbeskattning egentligen borde förekomma på ett senare stadium af skattereformer.

Så skref man 1892 i november. Hvad det senare stadiet angår, låter det ju lätt tänka sig, att dermed afsågs ett skede, då stegradt behof af statsinkomster skulle uttryckligen kräva en dylik beskattning. Emellertid framlades redan 1894 förslag till dels arfsskatt och dels stämpelskatt å åtskilliga affärshandlingar, bland dem vaxlar. I det statsrådsprotokoll, som åtföljde den kongl. propositionen år 1894 n:o 43, heter det: "Då man vill utsträcka stämpelskatten i hufvudsakligt syfte att med ökad beskattning träffa det rörliga kapitalet, varder det naturligtvis en hufvuduppgift att så välja de handlingar, som skola underkastas skatten, att syftet med denna i möjligaste mån uppnås."

Detta var det första och, om jag så får säga, hufvudskälet uti statsrådsprotokollet. Jag skall nu blott i förbigående bedja herrarne med det hufvudskälet jemföra hvad som förekommer uti utskottets motivering. Men jag fortsätter min citering ur den ifrågavarande källan.

Det heter der vidare:

"Grundtanken i stämpelbeskattningen å handlingar, som förmedla omsättningen af det rörliga kapitalet, är den, att detta kapital, som tillför sin egare större skatteförmåga än den, som medföljer inkomst af arbete, och derjemte till följd af sin natur lätt kan undandraga sig den allmänna inkomstbeskattningen, skall träffas af en komplementär beskattning, då det öfvergår från en hand till en annan och sålunda liksom visar sig. Att det i det stora hela blifver det rörliga kapitalet inom landet, som kommer att bära sagda beskattning, är otvifvelaktigt, ehuru dess verkan i hvarje särskildt fall icke alltid låter sig på förhand beräknas."

Äfven detta får jemföras med hvad bevillningsutskottet har anfört i sin motivering beträffande skattens verkan. Dervid tillåter jag mig dock den anmärkning, att det kapital, som skall träffas och med skäl bör träffas af beskattning, naturligtvis, så vida denna är behöflig, är det färdigbildade kapitalet, ej det kapital, som skall bildas. Men vaxeltransaktioner afse just kapitalbildning, d. v. s. början dertill, ej färdig sådan. Den vaxel, som en trassent eller odossent diskonterar i en bank, representerar visserligen ej för honom något egande kapital, åt-

minstone i andra än jmförelsevis sällsynta fall, utan det representerar ett nödigt kreditmedel för hans rörelse; men, mina herrar, kreditmedel och kapital äro långt från detsamma; snarare visar behof af kreditmedel brist på kapital. Kapitalet kan således ej träffas der det "visar sig", ty der det ej finnes, kan det icke heller visa sig.

Hvad den komplementära beskattningen angår, så är det ju påtagligt, att om våra näringar och vår industri icke beskattas tillräckligt i motsvarighet till den inkomst som näringen eller industrien gifver, så kan detta tyda på ett fel uti anordningen af beskattningssystemet, och att det så betraktas, framgår bäst deraf, att ett förslag har framkommit till sådan förändring i vårt skattesystem, att sjelfdeklaration skulle införas. Men om sjelfdeklaration blefve införd, då är det ju påtagligt, att sjelfva grunden för den komplementära beskattningen vore fallen, den existerade då ej längre. Jag vill nu ej yttra mig, angående huruvida sjelfdeklaration må vara någonting nyttigt eller icke, det hör ej hit. Men om så är, att den anses nyttig, och det har ju uttalats af Kongl. Maj:ts regering, då är också den komplementära beskattningen icke på färdigbildadt kapital, utan på ett kapital, som skall bildas, då är den obehöfelig, ja, jag skulle kunna säga oändamålsenlig. Detta i händelse ett behof i framtiden af en beskattning sådan som denna skulle yppa sig. Om ett dylikt behof gifver sig tillkänna, och vi då hafva sjelfdeklaration införd, gäller ej längre skälet om den komplementära beskattningen.

Det är ju temligen lätt insedt, att en vextrassent, som vill diskontera en vexe, kan göra det rent af för att slippa ifrån besväret med inkassering, och detta är ingalunda ovanligt, men det är dock icke i allmänhet grunden för vextransaktionen, utan vanligtvis sker denna i ändamål att skaffa ett nödigt rörelsekapital. En köpman t. ex. tager in en last af ett eller annat slag, hvilken han derefter delar ut på sina afvärmare, af hvilka han i sin ordning tager vextrar. Men de äro naturligtvis, dessa vextrar, ett medel i hans hand att sedan betala den skuld han åsamkat sig för den intagna lasten, men vextrastämpeln träffar icke den kapitalbildning, som representeras af vinsten på affären, utan den träffar hela vextelu.

Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om den ifrågasvarande beskattningen ej låter fullt försvara sig ur teoretisk synpunkt. Det praktiska behofvet deraf ansågs föreligga 1892. Erfarenheten har dock icke bekräftat denna uppfattning, alldenstund vi nu röra oss med betydliga öfverskott i statskassan. Men hvad betyder statsöfverskott? Det betyder, mina herrar, för stor beskattning. Om man då skulle vilja lätta något på denna beskattning genom att taga bort en skatt, hvars teoretiska berättigande är minst sagdt tvifvelaktigt, torde man få anses vara i sin goda rätt, och utskottet har äfven ganska riktigt, såsom jag redan antydtt, anmärkt, att skatten ej träffar den, som den borde träffa. Det har varit en allmän önskan, hvilket också betonades 1894 under diskussionen om stämpel på vextrar, att vextrformen borde allt mera vinna insteg i vårt affärlif såsom varande en i det hela taget, när det gäller varuvextrar, sund och riktig form.

Nu säger utskottet, att någon afsevärd olägenhet af denna stämpel-

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vextrar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

skatt ej försports. I det afseendet skall jag dock bedja att få anföra några siffror. Sådana tala ju alltid ett visst språk. Visserligen vet jag mycket väl, att man med siffror lätt kan bevisa för mycket, och att den, som bevisar för mycket, bevisar ingenting, men jag skall försöka att ej göra mig skyldig till det felet.

Vår vexeldiskontering har ifrån ultimo december 1894, det år, då stämpelskatten infördes, ökats från 214 till 264 millioner den sista december 1897. I förbigående må dervid meddelas, att i denna summa af 264 millioner ingå rediskonteringsbelopp i riksbanken, hvilka utgjorde 20 millioner vid sistnämnda tidpunkt i rundt tal, nemligen af vaxlar, som diskonterats i en annan bankinrättning, der stämpelbelagts och sedan rediskonterats i riksbanken. Ökningen af vaxlar under de tre åren, för så vidt de diskonterats, uppgår således till ej högre än omkring 23 procent. Under tiden hafva andra former af lån ökats ganska betydligt, och utan att tala om aktiebelåning, som från den tiden svällt ut med mera än dubbla beloppet — detta är dock icke något sundt tecken — så förekommer, att t. ex. skuldsedlar med blott namnsäkerhet ökats med omkring 50 procent på de 3 åren, och amorteringslån mot borgen också med omkring 50 procent.

Nu tror måhända kammarens ledamöter, att jag vill draga den slutsats, att detta förhållande berott på vaxelskatten. Nej, men jag säger endast, att vaxelformen ej utvecklats sig i den mån, som önskligt varit, och för att ytterligare styrka detta, vill jag påpeka det faktum, att under de 3 åren 1891—1894 ökades vexeldiskonteringen jämförelsevis obetydligt, från nära 205 millioner till 214 — men belåningen på skuldsedlar och mot borgen ökades nästan icke alls. Om man nu tager dessa siffror och ställer dem emot hvarandra, kommer man till det resultat, att vexeldiskonteringen ej gjort så stora framsteg, som önskligt varit. Att den bör göra allt större och större framsteg, det är en erkänd sak. Och därför, om det nu så är, att denna stämpelskatt verkat hämmande för vaxelformens flitigare användande, så ligger väl ingenting orimligt uti att taga bort stämpelskatten på vaxlar. Jo, behofvet fordrar den, säger man. Men jag har redan visat att något sådant behof icke numera förefinnes, och jag vill i detta sammanhang erinra kammaren om orsaken, hvarför den här ifrågavarande delen af stämpelbeskattningen nemligen på vaxlar gick med 12 rösters majoritet igenom i den gemensamma voteringen vid 1894 års riksdag. Det berodde derpå, att utom de uti det den kongl. propositionen åtföljande statsrådsprotokollet anförda skäl, tillkom under diskussionen den upplysning, att fara var för brist i budgeten till och med för det löpande året, någonting, hvarom jag ej behöfver påminna särskildt bevillningsutskottets medlemmar, som helt säkert väl erinra sig förhandlingarna söndagen och måndagen den 29 och 30 april 1894. Det var det framhållna *behofvet* af ytterligare beskattning, hvilket i denna fråga verkade afgörande på Riksdagen. Detta behof existerar nu ej längre. Vi röra oss nu med betydliga statsöfverskott.

Under sådana förhållanden förefaller det mig, att den, som yrkar bifall till den af herr Fredholm afgifna reservationen, är i sin goda

rätt och på samma gång fullkomligt har sett till såväl statens som näringsarnas och industriens behof.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till herr Fredholms reservation.

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

Herr Philipson: Till en början vill jag gerna instämma uti hvad den siste talaren yttrade beträffande denna fråga, då han nämnde, att den gifver åtskilligt att tänka på. Jag ber att för kammaren få försäkra, att detta också varit fallet för bevillningsutskottets ledamöter, och att man i utskottet icke underlåtit att mycket tänka på och mycket tala om denna fråga. Utgången af vårt tänkande och talande inom utskottet ser kammaren nu uti dess betänkande med yrkande om afslag på herr Petris motion.

Jag kan icke neka till, att det öfverraskade mig att redan nu, blott 3 år sedan denna nya stämpelförordning kom till stånd, man framkom med begäran om lagens delvisa upphäfvande och hemstälde om återinförande af stämpelfrihet för vaxlar. Det förvånade mig så mycket mera, som från det håll, der egentligen vaxelstämpelskatten borde kunna anses vara i någon, ehuru efter mitt förmenande högst ringa mån betungande, mig veterligen på senare tider föga eller ingen klagan öfver densamma försports. Det är sannt, och jag medgifver villigt, att när lagen först kom till, och ännu mera innan den kom till stånd, hördes från aftärsmännens och näringsidkarnes sida fruktan för och klagan öfver denna skatt. Men, mina herrar, jag vågar påstå, att inga nya skatter påläggas, utan att samtidigt en mer eller mindre berättigad klagan hos dem, som af skatten drabbas, uppstår. Genom den senaste vaxelstämpelförordningen infördes ett nytt skatteobjekt, och införande af nya skatteobjekt äro aldrig angenäma för dem, som i följd deraf komma att betala skatten. Men på senare tider har denna stämpelskatt mycket litet föranledt några klagomål, och det är därför det förvånar mig, att sådana framkomma nu, just nu under en tid, då, jag vågar påstå det, affärslifvet i vårt land florerar såsom sällan eller aldrig tillförene, och då landets näringsidkare af sitt arbete, sin verksamhet skördat så goda resultat, såsom förhållandet varit under de 3—4 senaste åren. Jag finner sålunda det anspråk, som framställts på vaxelstämpelskattens borttagande, högeligen oberättigadt.

Nu lär det förhålla sig så, jag har hört det både inom utskottet och på andra håll, att många af kammarens ledamöter ej ega en fullt riktig kännedom om, huru denna vaxelstämpel verkar och hvem den i verkligheten drabbar. Mången tror, att acceptanten får betala stämpeln, och andra tro, att stämpeln ej skall åsättas vaxeln förr än den diskonteras, och att sålunda endast den, som behöfver diskontera en vaxel, skall då åsätta stämpeln; men detta är ett komplett misstag. Vaxeln skall stämpelbeläggas af den, som drager vaxeln, d. v. s. ej acceptanten, och den skall stämpelbeläggas, då vaxeln utgifves, vare sig den diskonteras eller icke diskonteras. Diskonteringen har ej alls med den saken att göra.

Jag vet mycket väl, och jag har sjelf sett det otaliga gånger inträffa, att personer komma till en bank och anhålla att få diskontera vaxlar, hvilka de dock glömt stämpelbelägga, eller i följd deraf, att

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

de icke haft stämplor hemma hos sig, lemnat ostämplade, och då det påvisas eller erinras dem, att vaxeln skall vara försedd med stämpel, begära att af banken få köpa sådana. Detta beviljas äfven vanligen, ty i bankerna finnas alltid vaxelstämplor och vaxlar åsättas der sålunda omnämnde vederbörliga stämplor, hvarefter de diskonteras.

Nu säger man: "Detta visar ju, att ej stämpeln alltid påsättes, förr än vaxeln diskonteras." Ja, det medgifver jag mycket gerna, men det är dock ej något bevis för att endast de vaxlar, hvilka diskonteras, blifva stämpelbelagda och man derigenom finge stöd för den uttalade åsigten, att stämpelkostnaden endast drabbar den, som i brist af rörliga kapital måste diskontera sina vaxlar. Tror man icke, att många personer finnas, hvilka ej diskontera sina erhållna accepterade vaxlar, utan hafva dem liggande hos sig i sina kassaskåp? Jo, det tror man nog. Men tror man derföre att, om också en vaxel är utstald t. ex. på Norrköping, och till och med *betalbar* hos trassenten i Stockholm, föreställer man sig derföre verkligen, att trassenten ej stämpelbelägger denna i hans ego förvarade vaxel, utan om och då han, kanske äfven direkte med posten, får sin liquid för densamma, vågar återlemna vaxeln ostämplad till acceptanten — med andra ord, att han vågar utsätta sig för den risken, att acceptanten med den ostämplade betalda vaxeln i hand skall af en eller annan orsak väcka åtal emot honom och få honom bötfäld för brott mot stämpelförordningen? Nej, mina herrar, stämpeln kommer på vaxeln antingen den diskonteras eller icke, förr eller senare måste stämpeln dit, för såvidt trassenten ej vill göra sig till lagbrytare..

Här har af den siste talaren framhållits, att den omständigheten, att så många vaxlar diskonteras, bevisar behof af rörelsemedel, och behof af rörelsemedel visar brist på kapital. Jag vågar bestrida den satsen. Ökad vaxeldiskontering utvisar ökad affärsrörelse, och hvem skulle väl med fog vilja påstå, att här förefinnes brist på kapital för rörelsen under tider, då kapitalbildning i vårt land allt mera ökas! En ökad vaxeldiskontering måste vara en följd af ökad omsättning och större lif uti affärsrörelsen, och just här af är vaxeldiskonteringen en mätare. Att vaxelstämpelkostnaden skulle hindra begagnandet af vaxelformen är en förmodan allt för löst grundad för att behöfva ens bemötas.

Här har vidare talats om, att vaxelstämpeln träffar de mindre bemedlade, och det säges äfven så i betänkandet, men just mot denna utskottets besynnerliga motivering har jag reserverat mig, ty man finner ju lätt, att densamma går alldeles stick i stäf mot sjelfva klämmen. Jag vågar försäkra kammaren, att om detta varit min och fleras öfvertygelse, om det varit vår uppfattning, att stämpelskatten mest drabbade de mindre kapitalstarka, ja, då hade ej denna kläm kommit till, utan utskottets hemställan blifvit en annan. Men att detta antagande är grundfalskt, visar sig ganska tydligt. Den kapitalstarke lemnar naturligtvis ju kredit åt den mindre kapitalstarke, och utställaren af vaxeln får åsätta stämpeln, ej kredittagaren acceptanten. Alltså, den som säljer på kredit får sätta på stämpeln, men den, som lemnar krediten, måste väl, i all rimlighets namn, anses i allmänhet

mera kapitalstark än den, som får eller begagnar krediten d. v. s. köparen. Man ser ju äfven derfor ytterst sällan accepter af dessa kapitalstarkare affärsmän, nej, de acceptera icke, utan de betala kontant och draga af sin goda ränta för den tid de vid köpet betingat sig. Annorlunda förhåller det sig med de mindre affärsmännen, de måste acceptera dels för att få varan och dels för att få kredit på densamma.

Vidare säger man, märkvärdigt nog, och det måste jag på det kraftigaste förneka, att vaxelstämpeln fördyrar varan eller med andra ord reducerar affärsmannens vinst. Ja, nog kan man säga så, det hafva vi verkligen hört både i utskottet och äfven här, men att man icke har fog för sådant tal, skall jag försöka att med exempel tydliggöra.

Låt oss antaga, att en köpman i Stockholm säljer 10,000 kilogram socker till en affärsman i Örebro. Han säljer partiet på tre månaders kredit mot accept, priset är 60 öre per kilogram, och han får därför en accept på 6,000 kronor. Vaxelstämpelafgiften är i detta fall 3 kronor, hvilka sålunda utgöra den förminskning i vinst, som, enligt den siste talarens förmenande, till följd af vaxelstämpeln inträder; alltså i detta fall 3 kronor på dessa 10,000 kilogram socker. Ja, veta herrarne hvad detta gör pr kilo socker om det uträknas? Jo, minskningen i vinst utgör $\frac{1}{30}$ öre per kilogram! Jag skall tillåta mig anföra ännu ett exempel. En person i Stockholm säljer ett parti af 1,000 säckar mjöl till Sundsvall äfven mot accept pr 3 månader. Värdet härå utgör 20,000 kronor, för hvilka han får accept; stämpeln kostar 10 kronor. Dessa 10 kronors kostnad uppgår till ett öre per hvarje säck mjöl eller en fördyring af varan eller minskning af vinsten stor — $\frac{1}{100}$ öre på hvarje kilogram mjöl. Behöfver jag fråga någon af herrarne: hvilken köpman kan väl kalkylera så noga, att han för att skaffa sig sin affärsvinst bör beräkna ett öre mera eller mindre på hvarje säck mjöl? — Jag tror nog ej, att jag behöfver framställa den frågan.

Det har vidare blifvit sagdt, att statsverket icke har behof af dessa stämpelmedel. Måhända, att det kan så synas för närvarande, men hvem kan väl afgöra, huru länge detta lyckliga förhållande blir rådande. Och man åsätter icke det ena året en skatt, för att taga bort den ett annat och möjligen söka återinföra den ett tredje. Påläggandet af skatter bör, efter mitt förmenande, ske varsamt och icke vara beroende af konjunkturernas vaxling, utan bör föranledas af mera bestående förhållanden, hvilket äfven vid den nya stämpelförordningens införande tydligen framhölls för och beaktades af Riksdagen.

För öfrigt, hvarpå beror väl det öfverskott, som för närvarande förefinnes i statskassan? Jo, uppgaf den siste ärade talaren, det beror derpå, att vi hafva betalt för höga skatter. Ja, man kan ju säga, att detta visserligen blifvit en följd. Men öfverskottet beror väl närmast på beräkningarne vid budgetens uppgörande. Man har dervid beräknat inkomsterna för lågt och de halva, Gudi lof, blifvit högre än man beräknat, under det att man beräknat utgifterna för högt, då de deremot blifvit mindre. Detta öfverskott i statsregleringen är det dock bäst att icke allt för mycket tala om, då det ju endast uppgår till $\frac{1}{10}$ af hela budgeten och vi dessutom fortfarande hafva en statsskuld, som för våra förhållanden är ganska betungande.

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

Och dessutom: huru länge äro vi säkra på att få öfverskott å beräkningen?! För min ringa del kan jag icke annat än anse, att, för så vidt Riksdagen nu borttager denna vaxelstämpelskatt, om jag så får kalla den, detta uteslutande är en skänk från herrar jordbrukares och embetsmäns sida till affärsverlden; och jag går till och med så långt, att jag anser, att, ehuru man naturligtvis bör vara tacksam för hvarje present som man får, om den äfven är så liten, som den nu ifrågasvarande, vi affärsmän dock skulle vara vida mera tacksamma, om Riksdagen beslutade vidtagande af sådana åtgärder, hvarigenom handel, industri och näringar på ett verksammare sätt gagnades.

Jag kan till slut icke underlåta att nämna, att det bakom denna rörelse synes mig stå något annat. Det är icke så mycket från affärsmännens sida och deras, hvilka handla med varor, som denna fråga har pousserats, utan det har skett från andra håll, hvilka icke synas mig hafva något berättigande för yrkandet på borttagande af en skatt eller en afgift, som dock nu tillför statsverket en årlig inkomst af minst en half million kronor, och hvilken inkomst helt säkert bör kunna komma att ökas.

Jag anhåller om bifall till bevillningsutskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Almgren, Oscar: I likhet med den förste talaren skall jag be att få yrka bifall till herr Fredholms reservation. Redan under debatten vid 1894 års riksdag, då stämpel å vaxlar infördes, framhölls från flera håll, att den fördel, som kunde beredas statsverket genom den ökade inkomsten af stämpelskatt, på intet sätt uppvägede de olägenheter, som skulle tillfogas affärsrörelsen i allmänhet och derigenom hela landet genom uppställande af hinder för vaxelbrukets utveckling.

Den förste talaren har redan anfört några exempel och siffror för att påvisa, att vaxelstämpelskatten ovilkorligen i sin mån bidragit till att hämma denna utveckling. Jag skall nu tillåta mig att anföra en annan sammanställning, som förer till samma resultat.

Under tioårsperioden 1880—1890 utvisade varurörelsen inom hela landet — jag inräknar häruti hela fabrikstillverkningen samt hela in- och utförseln — en stegring af 42 procent, under det att summan af diskonterade vaxlar under sagda tid icke utvisade högre stegring än 34 procent. Bruket af vaxlar hade således icke hållit jemna steg i utvecklingen med affärsrörelsen i allmänhet. Jag är nu i tillfälle att komplettera denna jämförelse med en liknande för de närmast derpå följande åren, 1891—1895. Under dessa år har varuomsättningen *inalles* stigit med 58 procent, under det att vaxelrörelsen endast stigit med 45 procent. Klyftan dem emellan har således blifvit större och icke mindre. Af särskildt intresse är det att lägga märke till året 1895, det år, som följde på den riksdag, vid hvilken stämpel pålades vaxlar. För detta år utvisar vaxelrörelsen ett fullkomligt stillastående.

Detta är ett *gif akt*, mina herrar, på den betydelse, som en sådan stämpelskatt kan få, och jag tror, att det vore nyttigt att icke helt och hållet lemna detta gif akt ur räkningen.

Vidare är att märka den tendens, som oafbrutet gjort sig gällande, nemligen att vaxlarnes medelbelopp nedgått. År 1891 var medelbeloppet 1,170 kronor per vaxel, då det deremot år 1895 nedgått till 984 kronor. I detta medelbelopp figurerar riksbanken med sina högre siffror, eller omkring 2,000 kronor per vaxel. För aktiebankerna har medelbeloppet nedgått till 755 kronor per vaxel, och tager man slutligen hänsyn ensamt till folkbanker och arbetarebanker och dylika, nedgår medelbeloppet till en siffra af omkring 200 kronor per vaxel. Häraf torde nu tydligt framgå, hvilken betydelse, de små vaxlarne ega, samt huru den mindre rörelsen drabbas af denna stämpelskatt.

Den siste talaren har nu sökt framhålla, att de mindre bemedlade icke drabbas häraf, utan att det endast är de stora affärsmännen, som få betala stämpelskatten. Men, mina herrar, antalet stora affärsmän är icke så synnerligen stort uti vårt land. Utaf vårt lands fem millioner invånare är det endast 15,000, som skatta för en högre inkomst än 4,000 kronor om året. Deremot har det på de senare åren uppstått en mängd mindre fabriker och affärer, som hvar och en i sin mån bidraga att öka den stora omsättningssiffran. Tro herrarne verkligen, att dessa stämpelbelopp å vaxlar äro af så ringa betydelse för en liten fabrikant, som är tvungen att sälja sin vara i små poster och som för hvarje liten vaxel på ett å två hundra kronor måste betala en stämpel af 20 öre. Denna stämpel är ock i vårt land så väsentligt mycket högre än uti andra länder. I Frankrike t. ex. är motsvarande stämpel endast 5 å 10 centimer, under det att den hos oss uppgår till ett å två per mille för små vaxlar, och denna siffra är icke så låg, att den icke kan vara känbar nog just för dessa mindre köpmän och fabrikanter.

Den föregående talaren sökte betona, att inga klagomål emot denna stämpelavgift försports inom köpmansverlden, åtminstone på de senare åren. Ja, det är väl möjligt, att man icke så starkt klagat öfver den speciell finansiella tuagan, som pålagts genom stämpelbeskattningen, men klagomålen öfver de hinder, som stämpelskatten lagt för vaxelbrukets utveckling, hafva dock icke förstummats, utan de äro enligt min uppfattning fortfarande lika högljudda, och säkert är, att en motion, sådan som herr Petris, icke skulle hafva framkommit, om den icke till bakgrund haft klagomål från vidsträckta kretsar, och detta icke endast från banker, utan äfven från köpmän och fabrikanter öfver hela vårt land.

Bevillningsutskottet har nu framhållit, att statsverket på stämpelskatten å vaxlar gör en årlig vinst af minst en half million kronor. Ja, mina herrar, men huru många halfva millioner kronor förlorar icke landet i dess helhet derpå, att vi hafva mindre stadga, reda och klarhet i våra affärsförhållanden, än som på andra håll är händelsen. Det gör efter min uppfattning sammanlagdt vida större belopp, hvilka mer än uppväga den vinst, som statsverket för sin del inhöstar.

Slutligen har det blifvit anmärkt, att man efter så kort tid som tre år icke bör göra någon ändring i lagen. Den förste talaren har redan framhållit, under hvilka förhållanden denna lag tillkom. Emot detta skall jag be att få anföra ett exempel ifrån vårt grannland Fin-

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar
(Forts.)*

land, som jag anser väl värdt att efterfölja. I Finland infördes stämpelskatt på in- och utländska vaxlar samtidigt som hos oss. Men redan år 1897 fann sig finska landtdagen föranlåten att afskaffa denna skatt; från och med den 1 januari i år finnes i Finland icke längre någon skatt på vaxlar, och detta just på samma grund, som skulle kunna anföras för vidtagande af samma åtgärd äfven hos oss, nemligen att statsverkets ställning är så god, att denna skatt icke längre behöfde tagas i anspråk, och man tillika ansett, att den första skattelindring, som borde vidtagas, just vore borttagandet af stämpelskatt på vaxlar. Ty vaxeln, mina herrar, är ett verktyg, som bidrager till att gifva stadga och fasthet åt vårt affärlif, och detta verktyg bör man icke beskatta. Kan det ställas fritt till alla vederbörandes nyttjande, då vinner man derigenom en stor fördel för landet i dess helhet.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Fredholms reservation.

Herr Almström: Under denna frågas behandling i bevillningsutskottet hafva sympatierna ovilkorligen legat för herr Petris motion. Jag vågar t. o. m. säga, att majoriteten inom utskottet mycket gerna skulle tillstyrkt bifall till densamma, om icke den omständighet, som här redan anförts, nemligen att lagen endast egt bestånd i tre år, förelegat. Majoriteten inom utskottet har rörande vinnandet af det syfte, som afsågs vid lagens stiftande, varit af aldeles samma tankar, som de tvenne talarne på stockholmsbänken. Man har inom utskottet ansett, att lagens mening varit, att det egande kapitalet, det samlade kapitalet skulle drabbas af skatten och icke det rörliga, i många fall lånta kapitalet. Eu motsatt åsigt har inom utskottet förfäktats af herr Philipson, som äfven här i kammaren anført samma skäl som i utskottet. Jag tror dock, att det icke skall vara svårt att visa, att herr Philipsons åsikter i detta fall icke äro grundade på det verkliga förhållandet. Han har försökt bevisa, att det i allmänhet är försäljaren, som är den starkare parten, och köparen, som är den svagare. Jag vill lemna osagdt, hvilket som härvidlag är fallet. Men om vi komma in på ett annat förhållande, nemligen det emellan långifvare och låntagare, så tror jag icke herr Philipson med någon utsigt till framgång kan drifva den satsen, att det är låntagaren, som är den rike, och långifvaren, som är den fattige, och i detta fall är syftet med lagen icke vunnet, då det icke är långifvaren, som betalar stämpeln, utan låntagaren.

Då jag nu har meddelat, att dessa skäl hafva delats af utskottets majoritet, framställer sig naturligtvis den frågan: hvarför har utskottet då icke tillstyrkt bifall till herr Petris motion? Ja! utskottet har icke gjort det, emedan, såsom redan blifvit nämndt, utskottet ansett en tid af tre år för kort för att ändra en lag, i all synnerhet som den, om än syftemålet med den i allo vunnits, dock icke uti någon märkbar grad verkat hämmande i de förhållanden den vidrör.

Det är således på grund deraf, att jag anser det vara skäl att låta lagen verka ännu ett eller annat år, som jag, ehuru med all sympati för herr Petris förslag, yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

Herr Wærn: Den förste talaren, som yrkade bifall till bevillningsutskottets hemställan, föreföll mig anförä något egendomliga skäl för sina åsigter i denna fråga. Han hade, sade han, icke hört några klagomål framställas emot den nu gällande stämpelskatten på vaxlar. Det kan nog vara sant, att han såsom bankdirektör icke hört dem, som sökt diskontera vaxlar, klaga öfver denna stämpel, men det oaktadt förhåller det sig nog så, att klagomål försports, något som äfven framgått af de öfriga talarnes yttranden.

Den nämnde talaren sade äfven, att det icke var behöfvet, som var den bestämmande faktorn härvidlag, utan att det var företagsamheten. Men då ju företagsamheten alstrar penningbehof, kan jag icke finna, hvilken skilnaden egentligen är.

Derefter anförde den ärade talaren några exempel för att visa, huru litet betungande denna skatt i verkligheten är. I ett af dessa exempel nämnde han, att stämpelskatten för ett parti mjöl af 1,000 säckar, hvilka voro värda 6,000 kronor, skulle utgöra 10 kronor, och han framhöll huru litet detta utgjorde på hvarje säck. Ja, det hade blifvit ännu mindre, om han räknat ut, huru stor del af stämpelskatten, som kom på hvarje skorpa! Denna fördelning till små enheter är blott ett talesätt, hvarigenom man söker att leda opinionen till ett visst håll, utan att bevisningen därför just håller streck.

Den ärade talaren förklarade vidare, att öfverskottet i statskassan icke vore något att fästa så stort afseende vid. Ett så stort öfverskott borde alltid finnas, menade han. Jag hemställer till herrarne, om det nu är någon mera i kammaren än han, som har denna åsigt, huruvida det verkligen kan vara riktigt att anse, att vi verkligen skola behöfva betala betydligt mera i skatt än hvad behöfvet kräver.

Jag tror icke, att våra behof af penningar äro så betydliga, att vi icke skola kunna fylla dem och äfven hittills fyllt dem, när behofven verkligen inträdt. Men ändamålsenligheten af att pålägga för tung beskattning för att få ett stort öfverskott i statskassan utöfver behöfvet bestrider jag på det bestämdaste.

Sedan kom den ärade talaren med det påståendet, att det icke var verkliga behof, utan några andra skäl, som han icke närmare utvecklade, hvilka talat för motionärens förslag.

Detta var en insinuation, hvilkens lämplighet att framställa här i kammaren jag måste bestrida.

Den siste talaren återigen har sagt, att den tidrymd af tre år, som förflutit sedan lagen kom till stånd, är för kort, för att man redan nu skulle kunna vidtaga en ändring, då vi ju ännu icke kunna hafva tillräcklig erfarenhet af lagens skadliga verkningar. Ja, i det afseendet ber jag herrarne fästa afseende vid hvad som först framhölls af herr Törnebladh och sedan af herr Almgren, hvilka båda ådagalagt, att man måste antaga, att det är en sådan beskattning som denna, som förklarar och förhindrar utvecklingen af vaxelsystemet. Men den, som så länge som jag deltagit i affärslifvet, erinrar sig lifligt den ifver, hvarmed hela köpmansverlden och den industriella verlden omfattade införande af bruket af inhemska vaxlar, innan det blef en verklighet. Öfverallt önskar man, att denna låneform måtte allt mer och mer

*Ifrdgasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

utvecklas. Kan det väl då vara lämpligt att vänta flera år till för att få höra ännu flera klagomål öfver hinder för denna utveckling.

Jag tror, herr talman, att de skäl, som blifvit anförda för afskaffande af stämpelskatten på vaxlar, äro starka nog, och jag skall därför anhålla att få yrka bifall till den af herr Fredholm afgifna reservationen.

Herr Lithander: Efter den förste ärade talarens sakrika anförande torde föga vara för mig att tillägga, men alldenstund jag kommit att begära ordet, vill jag icke underlåta att gifva till känna, det min uppfattning af denna fråga fullkomligt öfverensstämmer med motionärens, och att jag således anser riktigast, att stämpelskatten upphör att gälla för inrikes vaxlar.

Bevillningsutskottet har i viss mån erkänt, att skatten icke kommit att verka så, som meningen vid dess införande var. Den drabbar nemligen icke egande kapital, utan i de flesta fall det lånta. Utskottet vill icke desto mindre, att skatten skall bibehållas, och det på den grund att, såsom det angifves i betänkandet, inga olägenheter deraf förmärks och att köpmanscorpsen icke klagat. Jag kan icke godkänna detta skäl. Det är väl sant, att någon klagan från köpmanscorpsens sida icke förr låtit sig höra med den styrka, som man kunde hafva haft anledning att förmoda, hvadan dessa klagomål icke nått fram till Riksdagen eller bevillningsutskottet. Men att anledning till klagomål förefinnas och att sådana äfven försports, det kan jag för min enskilda del bestämdt försäkra.

Det klagas af tvenne anledningar. Först och främst är man missnöjd deröfver att skatten, som sades vara ämnad att drabba kapitalet, i stället blifvit lagd på varuomsättningen; och för det andra framhålles det obestriddliga och skadliga förhållandet, att skatten inverkar hämmande på den sunda utvecklingen af handelsnäringen och affärlifvet i allmänhet, i det att den motverkar bruket af vaxlar såsom liqvitationsmedel vid varuköp.

Jag får säga, att det är rätt beklagligt om Riksdagen fortfarande, såsom i detta fall, förblifver utan kännedom om förhållandena inom handelsverlden, oaktadt köpmanscorpsen har en representant i Sveriges allmänna handelsförening, hvars förvaltningsutskott är ämnadt att vara ett organ, genom hvilket handelscorpsens angelägenheter skola delgifvas regering och Riksdag, då så är behöfligt.

Nämnda utskott har till uppgift att med intresse och vakenhet följa företeelserna inom vårt affärlif och det hade således, föreställer jag mig, bort låta sig angeläget vara att åstadkomma en utredning om de verkningar stämpelskatten haft, för att sedan bibringa bevillningsutskottet och Riksdagen säker kännedom derom.

Det är en i ögonen fallande villfarelse, då det säges, att stämpelskatten å inrikes vaxlar träffar kapitalet, och jag kan icke neka till, att det mycket förundrade mig, då jag hörde en ärad talare på norrköpingsbänken, hvilken otvifvelaktigt eger stora insigter på detta område, uttrycka en mening, som är fullständigt stridande mot motionärens uppfattning. Jag hemställer till den talaren, om han verkligen gjort sådana erfarenheter under sin verksamhet såsom bankdirektör, som

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

den, att det är de kapitalstarke hvilka mest röra sig med vaxlar? Han anförde i sammanhang med vaxelskatten, att de senaste åren affärerna resulterat lyckligt. Ja, men detta är en sak, som ej har det ringaste att göra med frågan, om denna beskattning är orättvis eller icke. Sådan verkan kan stämpelskatten icke hafva, att den hämmar affärlifvet, men den kan leda affärlifvet i en riktning, som icke är så sund, som önskligt vore. Det måste erkännas, att bruket af vaxlar i näringslifvet är nyttigt, men detta borde minskas i samma mån, som vaxeln beskattas. Jag vill vidare fästa den ärade talarens uppmärksamhet derpå, att säljare af varor oftast måste skaffa sig accept på vaxlar just därför, att det egna kapitalet saknas, och att vaxlarne få ersätta detta, likasom att den köpare af varor, hvilken eger kapital, han accepterar icke vaxlar för att dermed likvidera varorna. — Bankerna, som ega kapitalet och diskontera vaxlarne, de betala icke stämpelskatten — ergo är det kapitalet som går fritt, men varuomsättningen som drabbas af skatten. Mig synes, att reservanten herr Fredholm riktigtast bedömt frågan, och jag skall anhålla att få yrka bifall till hans förslag,

Herr af Burén: Jag skall endast anhålla att få tillkännagifva, att jag inom utskottet har röstat för herr Petris motion i ämnet, samt att jag af den nu förda diskussionen icke finner anledning att frångå mitt inom utskottet framställda yrkande, hvarför jag nu anhåller om bifall till herr Fredholms reservation.

Herr Fagerholm: Jag skall bedja att få instämma uti den siste ärade talarens yrkande om bifall till herr Fredholms reservation.

Herr Cavalli: Jag föreställer mig, att här i kammaren förefinnes en ganska stor benägenhet att bifalla den reservation, som framlagts af herr Fredholm, och jag antager därför, att det, jag nu kan hafva att anföra för bifall till utskottets förslag, ej kommer att inverka på kammarens beslut i frågan. Det oaktadt har jag icke ansett mig kunna underlåta att här taga till orda.

Till en början skall jag då be att gent emot den förste ärade talaren, hvilken till väsentliga delar byggde sin argumentation på utskottets motivering, få helt och hållet fränkänna mig hvarje andel uti och ansvar för denna motivering, mot hvilken jag för öfrigt anfört min reservation.

Den ärade talaren har med sitt anförande trott sig kunna grunda sitt anfall mot vaxelstämpeln på det förhållande, att efter vaxelstämpelns införande belåningen af vaxlar icke ökats i lika vidsträckt grad som andra låneformer, och såsom stöd för detta har han anfört siffror, som skulle visa, huru andra former af lån ökats. Ja, detta är helt naturligt. Förhållandet är nemligen, att hvilken art af beskattning, som lägges på börsaffärer och andra stora affärer, så kan beskattningen undgås — ja, i laga form undgås, ingen får missförstå mig — såvidt det gäller andra skatter, men skatten på vaxlar kan affärsverlden icke undandraga sig, och därför är det klart, att man, i

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för vaxlar.
(Forts.)*

den mån man kan, söker att öfvergå till andra låneformer. I konsekvens dermed är också sträfvandet att få bort vaxelstämpeln.

Den andre talaren på stockholmsbanken, herr Almgren, anförde såsom stöd för sitt yrkande om vaxelstämpelns borttagande Finlands exempel. Han angaf, om jag rätt uppfattade honom, Finland, om icke såsom ett mönsterland, dock såsom ett land, efter hvilket vi borde taga exempel i fråga om beskattningslagstiftning. Jag undrar då, om han menar, att vi skola taga exempel af Finland äfven derutinnan att icke mera uttaga någon allmän bevilning.

Under frågans behandling här i kammaren har utaf en föregående talare framhållits, att ett borttagande af vaxelstämpeln vore en skänk, som gifves åt den stora affärsrörelsen. Ja, det är just hvad det vore, då detta är den enda beskattning vi hafva på den stora rörelsen. Jag tror för öfrigt icke, att det, därför att budgeten visar öfverskott och stora öfverskott, kan vara skäl uti att år efter år vidtaga förändringar uti stämpelförordningen. Vilja vi — och det vill jag — vidtaga åtskilliga lindringar i beskattningen med hänsyn till det stora öfverskott, som nu finnes, så må vi göra det på andra håll än genom att gifva en present endast till de stora affärsmännen.

Herr Petris motion har framkommit såsom ett uttryck af uppfattningen hos de mindre affärsmännen, säges det. Jag tror nu icke detta, men äfven om så vore, så är det dock säkert, att motionen icke hade vunnit den uppmärksamhet och det understöd, den fått, om den endast utgått från detta håll. Och jag fruktar ingalunda att säga rent ut: understödet åt motionen har kommit från de stora bankernas intressenter och välvilliga hjelpare. Jag vill naturligtvis icke klandra, att dessa velat, så godt de kunnat, göra sig fria från en pålaga, som, om den också icke direkt är tryckande, dock för dem medfört en del olägenheter, utan jag har endast velat fastslå det faktum, att hjälpen kommer från bankernas intressenter både här i kammaren och utanför.

Jag har intet vidare att tillägga, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekdahl: Det är endast ett par ord jag skall be att få uttala. Jag skulle kunna nöja mig med att i allo instämma i hvad de ärade talarne på stockholmsbanken förut yttrat. Men jag vill dock tillägga gent emot ordförandens i bevillningsutskottet förklarande, att det är endast de stora affärsmännen, som drabbas af denna stämpelskatt, att så ej är förhållandet. En allmän klagan har låtit sig höras, ej blott från mindre fabrikanter och mindre köpmän, utan äfven inom allmogeklassen, öfver den beskattning, som ålagts dem genom ifrågasatt stämpelskatt för vaxlar. Och det är icke så, att det är kapitalisterna, som hufvudsakligen drabbas af den, utan det är den, som skall belåna vaxeln, som får betala denna skatt, som kännes ganska betungande. Denna skatt infördes för öfrigt på en tid, då staten hade större behof af inkomster, och man sökte tillfällen att skaffa sådana. Nu äro vi i den lyckliga omständighet, att denna skatt ej behöfves för våra utgifter, och då synes mig, att, helst den visar sig

icke alls motsvara sitt ändamål att drabba det stora kapitalet, utan i högre grad drabbar handels- och industriidkarne, den bör bortfalla. Jag ber att få instämma i herr Fredholms reservation och yrka afslag å utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
stämpelfrihet
för veztas.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Törnebladh*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af herr Fredholm vid punkten afgifna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af det utaf herr *Törnebladh* framställda förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 3 af sitt betänkande n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej; .

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herr Fredholm vid punkten afgifna reservationen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—54;

Nej—60.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 19 och 22 innevarande februari bordlagda betänkande n:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring af § 22 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895.

Punkten 1.

Grefve Klingspor: Då denna fråga om bränvinsmedlens fördelning var före för två år tillbaka, yrkade jag inom kammaren, att till Kongl. Maj:t skulle aflätas en riksdagsskrivelse, hvori anhållan gjordes om en utredning af frågan. Jag sökte då visa, huru origtigt

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.*

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

bränvinsmedlen voro fördelade, och huru städerna gynnades på landsbygdens bekostnad. Kammaren afslog emellertid mitt förslag. Nu är frågan åter före, och nu föreligga flera motioner i ämnet. Bland dessa är herr af Buréns i Första Kammaren och herr Janssons med flere i Andra Kammaren. Dessa båda motioner gå ut på att beröfva städerna $\frac{4}{10}$ af deras andel af bränvinsmedlen, successivt under loppet af 6 år. Att inskrida så kraftigt och vidtaga en åtgärd, som skulle beröfva städerna så stor andel af deras nuvarande inkomster, kan jag likvisst icke vara med om. Men vid detta bevillningsutskotts-betänkande är fogad en reservation af herr af Burén, och denna reservation går i mycket moderat anda. Herr af Burén föreslår deri, att ytterligare $\frac{1}{10}$ af bränvinsmedlen skulle öfverflyttas från städerna till landsbygdens kommuner, och detta icke på en gång, utan successivt under loppet af 6 år med $\frac{1}{4}$ för hvarje gång. Genom en sådan förändring af bränvinsmedelsfördelningen tror jag icke att städernas inkomster skulle blifva i någon mån mindre, än de nu äro, men landsbygden skulle derigenom få en något större andel af bränvinsmedlen. Det kan ju förefalla besynnerligt, att städernas inkomster af bränvinsmedlen icke skulle samtidigt minskas. Min förmodan, att de ej skulle göra det, grundar sig naturligtvis på antagande, att bränvinsmedlen skulle ökas i samma skala, som de ökats under de närmast föregående 6 eller 7 åren. Om jag t. ex. ser på den redogörelse, som finnes bifogad utskottsbetänkandet och jemför bränvinsmedlens belopp år 1890—1891 med deras belopp år 1895—1896, finner jag, att för de flesta städer bränvinsmedlen ökats med vida mer än $\frac{1}{10}$, ja, för vissa städer med $\frac{2}{10}$ à $\frac{3}{10}$. Om man tänker sig, att bränvinsmedlen fortfarande skulle ökas i samma skala, som de ökats de närmast föregående åren, skulle städernas vinst sålunda icke blifva mindre, än den för närvarande är, om man toge från dem $\frac{1}{10}$. Jag föreställer mig, att bränvinsmedlen skola ökas med $\frac{2}{10}$ under loppet af nästföljande 6 år. Då skulle alltså städernas inkomster af bränvinsmedlen ändock ökas med $\frac{1}{10}$. De skulle naturligtvis efter den vidtagna förändringen ej ökas så hastigt, som om det finge vara som det nu är med dessa inkomster, men de skulle likvisst icke heller bli mindre, än de nu äro.

Bevillningsutskottet säger i sitt betänkande, att frågan blifvit omhändertagen af kommunalskattekomitén, och att denna skall söka att lösa densamma. Det är ju godt och väl; men man vet, huru lång tid det i allmänhet åtgår för komitéer att behandla ärenden, och innan de sedan komma till Kongl. Maj:t och Kongl. Maj:t fått höra vederbörande myndigheter deröfver, åtgår det också rätt lång tid, så att jag anser, att det icke skulle skada, om denna lilla förändring nu gjordes, som går i så moderat anda.

Jag anser, att det är med rättvisa och billighet öfverensstämmande att göra någon liten förändring och yrkar bifall till herr af Burens reservation.

Herr Philipson: Frågan om de s. k. bränvinsmedlens fördelning har många år och många gånger förelegat inför Riksdagen och naturligtvis der blifvit grundligt debatterad; jag skulle därför

icke våga trötta herrarne med att i dag hafva något anförande i denna fråga, så mycket mindre som allt, hvad jag kan säga, har sagts förr och sagts mycket bättre, än jag kan göra det — men eftersom jag hedrats med förtroendet att vara ledamot af bevillningsutskottet och der deltagit i beredningen af detta ärende och deltagit i det beslut, hvartill utskottet kommit, anser jag det vara min skyldighet att gent emot den föregående talaren förfäta den mening och de åsigt, som för utskottets majoritet gjort sig gällande.

I utskottet yttrades — och jag ber att få betona det — en verklig beundran för dessa herrar ifrare för nykterhetens och sedlighetens befrämjande i vårt land. Der uttalades — liksom jag nu ber att få uttala min — högaktning för deras energi och deras uthållighet i sträfvaudet att komma till ett mål, som de gjort till sin lifsuppgift att uppnå, om de äfven hafva nu liksom ofta tillföre beträdd en väg, hvilken sannerligen icke leder till målet. En ärad talare på göteborgsbänken, känd och erkänd såsom varm vän af nykterhet och sedlighet i vårt land, stark ifrare därför, har vid förra riksdagen i ett glänsande anförande här tydligt och klart ådagalagt, hurusom beträdande af den väg, som nu åter af motionären föreslagits, för att nå det efterlänggade målet ej är rätta vägen, utan att man genom att beträda densamma tvärt om skulle kunna motverka den nu pågående nykterhetsrörelsen i vårt land och istället för att öka nykterhet och sedlighet tvärt om befordra onykterhet och dermed följande brott. Genom en annan fördelning af de s. k. bränvinsmedlen, och detta är ju den väg, motionärerna vilja få bestämd, skulle helt säkert den för nykterheten så tydligt gagnande bolagsverksamheten i våra städer upphöra och vi återgå till det tillstånd af superi och olagligheter, hvilket före bolagsinstitutionens införande var rådande — detta har sagts otaliga gånger. Ehuru sålunda herr Janssons m. fl. motion i Andra Kammaren nog innebar en hemställan om de s. k. bränvinsmedlens fördelning på annan grund och efter annan beräkning än den nu gällande och de önska en del af desamma öfverflyttade till landsbygden — vet jag dock väl, att det är kärleken till nykterheten, ej till bränvinsmedlen, som föranledt deras motion. Deras kärlek till medlen är sålunda, om jag vågar så säga, ideel, ja, rent af platonisk.

En annan kärlek, något mera materiel, visar herr af Burén i sin motion; ty den kärlek, han der röjer, är, såsom kammaren behagar finna, kärlek till medlen, icke till målet. I hans motion yrkas, att landsbygden hädanefter måtte få åtnjuta nästan alla inflytande bränvinsmedel, hvilka sedan många år tillfallit städerna just för deras besvär, omkostnader och omsorg för denna bränvinsförsäljnings utöfvande genom bolagsverksamheten, tillkommen från början för nykterhetens och ordningens befrämjande. Ja, när man läser herr af Buréns motion, måste man finna, att i denna hans kärlek ligger icke så litet passion, ty han hemställer deri, att städerna icke skola få behålla stort något af den dem nu tillfallande andelen, och dock tyckes han tro, att verksamheten skall på samma gagnande sätt som hittills der fortfa. Samma utskänkingsrörelse, samma försäljning skall få fortgå och städerna skulle således fortsätta med sin rörelse som hittills, men i bästa fall få be-

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)

hålla $\frac{1}{10}$ af vinsten. Ja, mine herrar, kan det vara rättvisa och billighet i de anspråken, då har jag ett alldeles oklart begrepp om, hvad rättvisa och billighet vill säga.

Det har framhållits — och jag vill å nyo påpeka det — att dessa medel, som städerna vilja bibehålla, äro ej endast "till lyst". Nej, sannerligen icke, ty med dem följa många bestyr, som landsbygden kan vara glad öfver att slippa. Det följer med dem en ökning af fattigvårdstungan, som ej är liten. Det följer ökade sjukvårdsafgifter, som äro höga. Det följer vidare dermed polisbevakningens förstärkande och förbättrande af belysningsförhållandena, med ett ord ganska många och ganska kostsamma olägenheter. Och om motiouärerna ville göra sig reda för, hvartill bränvinsmedlen i städerna begagnas, skulle de finna, att största delen af bränvinsmedlen gå till välgörande ändamål, ändamål, som äro till för att främja sedlighet, minska brott, sprida upplysning och vetande och lindra de fattigas och mindre bemedlades bekymmer. Vid den utskottsbetänkandet åtföljande reservationen har man fogat en tabell, eller "uppgift å städers och köpingars med hoflag behållna andelar af bränvinsförsäljningsmedlen under försäljningsåret 1895—1896" och en dylik å landsbygdskommuners som man anser vara mycket belysande, för att visa huru mycket hvarje invånare i stad mot på landsbygden af dessa medel erhåller, men denna uppgift är belysande endast i så måtto, att den visserligen nog visar, hvad landsbygden erhåller af bränvinsmedlen genom den å landsbygden bedrifna bränvinsrörelsen, utan att dock härvid medtagits de andelar, som landsting och hushållningssällskap få af städernas behållning. Här upplystes och påvisades af en ärad talare på malmöhusbanken förlidet år, att af hela beloppet bränvinsmedel, omkring 10 millioner kronor, städerna erhållit ungefär $5\frac{1}{2}$ millioner, då landsbygden kommit i åtnjutande af cirka $4\frac{1}{2}$, och dessa siffror, hvilka äro fullt korrekta, tala dock ett annat språk än "uppgiften". När man sålunda vill jemföra hvad som tillkommer städerna gent emot hvad landsbygden erhåller, och dervid, som sig bör, tager hänsyn till hvad landsting och hushållningssällskap uppbära af bränvinsmedlen, tillåter jag mig säga, att fördelningen ej är så orättvis, som man vill göra troligt, och att jag för min del icke kan finna med billighet öfverensstämmande att nu beröfva städerna en inkomst, som de så väl behöfva. Ty vi få ej glömma, att under de senaste 10- å 20-talen af år städerna dock baserat hela sin ekonomi på bränvinsmedlen och på hoptet, att ej säga vissheten, att ännu länge få behålla dem. Städerna hafva vidtagit stora förbättringar, och tillökningar i flera deras anstalter och inrättningar; förbättringar af hvilka äfven den kringliggande landsbygdens befolkning har nytta. De hafva därför måst göra skulder och upptaga stora obligationslån, och de hafva lyckats erhålla dessa lån och behålla dem någorlunda billigt just på den grund, att långifvarne vetat, att lånen kunnat gifvas dem med full trygghet, emedan man i de s. k. bränvinsmedlen säkert hade att tillgå bidrag till ränta och amortering på lånen. Tagen nu bort denna beräknade inkomst, och herrarne få se, huru våra städers utveckling hämmas. Det är redan nu icke lätt att utan alltför tunga skatter bestrida alla

de omkostnader, alla de utgifter, som äro förenade med städernas utveckling och framåtskridande. Och går det derhän, att bränvinsmedlen tagas från städerna och städerna gå tillbaka i stället för att gå framåt, ja, då har den kringliggande landsbygden icke mycket gagn deraf; ty lika visst och säkert som det är, att en stad har stor fördel af, att befolkningen i dess kringnejd, dess omgifvande landsbygd, förkofras, att den omgifvande landsbygdens näringar trivas och dessas idkare hafva sin rikliga och tillräckliga inkomst deraf, lika visst och säkert är det, att landsbygden bör hafva det intresset att ej förqväfva städernas nu pågående utveckling och framåtskridande, utan tvärtom med vänligt öga se deras näringslifs florerande. Ty, mina herrar, just städerna äro i vårt land de största afnämarna, de största förbrukarne af alla landtmannaprodukter, och låten städerna sjunka tillbaka till hvad de voro för 20, 30, 40 år sedan, och herrarne skolen få se, huru landtmannaprodukternas afsättning försvåras och hvilka pris man då för dem kommer att erhålla.

Till slut ber jag få tillägga, att det synes mig, som om detta oupphörliga upprepande af motioner i denna rigtning är, om jag så får tillåta mig säga, ej riktigt lämpligt och minst af allt lämpligt just nu, när man vet, att en komité är tillsatt af Kongl. Maj:t för att taga denna fråga under öfvervägande i samband med frågan om den kommunala beskattningen. Har man då en sådan längtan efter föremålet för sin kärlek, att man ej kan dröja, till dess denna komité gjort sin utredning, utan vill förekomma en utredning, som bör blifva mycket mera sakrik, mycket bättre grundad på fakta än någon utredning, som alla motionärer i frågan trott sig hafva gjort och bevillningsutskottet har tid att göra? Jag frågar: Är tidpunkten nu lämplig att göra någon ändring i det bestående? Och jag svarar mig sjelf dertill ett obetingadt *nej* och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr af Burén: Så länge som de motioner, som hafva till syftemål att åstadkomma någon rättelse i fördelningen af bränvinsmedlen, hänvisas till bevillningsutskottet, och så länge som bevillningsutskottet är så sammansatt, som det nu är, läser denna fråga inom utskottet icke erhålla någon annan utgång, än den nu erhållit. Bevillningsutskottets ärade ordförande är sjelf stadsbo, och inom utskottet finnes ej mindre än 10 andra ledamöter, som äro stadsbor; och det hjälper ej att erinra dem inom utskottet, som äro ledamöter af Första Kamraren, att de såsom sådana representera icke allenast städerna, utan äfven landsbygden. Återstår sålunda att se, om Riksdagen fortfarande vill följa med eller om Riksdagen nu vill korrigera sitt utskott.

Det är otacksamt att kämpa för sina åsikter, då man vet, att man är i minoriteten, men det är ännu otacksammare, då man vet, att det är emot förutfattade meningar, man har att försvara sin ståndpunkt. Utskottet har under en lång följd af år afslagit alla dylika motioner, men så summariskt, som utskottet gått till väga denna gång, har jag förut icke varit med om. Utskottet har under de 10 närmast föregående åren, med undantag af ett år, hänvisat denna fråga till behandling i andra afdelningen. Då hade utskottsledamöterna något

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)

andrum för att betänka innebörden af de föreliggande förslagen. Denna gång har utskottet hänvisat motionen att behandlas direkt in pleno; och icke nog dermed, utan vi reservanter begärde blygsamt att få en utredning angående hvad hvarje stad har i inkomst af bränvinsmedlen för hvarje individ, men detta nekade utskottet, oaktadt ett enda ord från herr ordförandens sida säkerligen skulle hafva varit nog för att ändra utskottets mening. Vi måste begära votering, och vår nämnda hemställan afslogs med 13 röster mot 6. Detta kallar jag att *icke resonera, bara vote-ra!*, en stor olikhet emot den omsorgsfulla pröfning, hvarmed alla andra och mycket obetydliga frågor inom utskottet blifvit behandlade.

Utskottets motiv för att afslå motionerna är först och främst, att utskottet anser fortfarande, att, om någon förändring af stadgandena om bränvinsförsäljningsmedlens fördelning skall vidtagas, en sådan åtgärd bör föregås af en mer vidtomfattande utredning af alla de förhållanden, som härvid äro af betydelse, än hvad inom utskottet kan åstadkommas. Detta argument kan jag icke kalla för något annat än ett de obotfärdiges förhinder, ty inom utskottet har år efter år föreslagits, att en utredning i detta ämne skulle ävägbringas, och icke senare än det sista året har utredning begärts af en stadsrepresentant inom utskottet, som icke längre der finnes qvar. Han föreslog, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning i hela detta ämne och att Kongl. Maj:t måtte framlägga det förslag, utredningen föranledde, men utskottet afstyrkte detta hans yrkande, och Riksdagen biföll utskottets hemställan. Jag kan icke finna annat, än att man under sådana förhållanden måste kalla ett sådant motiv för de obotfärdiges förhinder.

Utskottets andra motiv är, att utskottet finner "så mycket mindre skäl att för närvarande tillstyrka någon åtgärd i de af motionären föreslagna afseenden, som den af Kongl. Maj:t tillsatta kommunalskattekomitén upptagit dessa frågor till behandling." Jag anser för min del, att det vore till stor lättnad för kommunalskattekomiténs arbeten, om Riksdagen ville afgöra dessa frågor och komitén sluppe taga hand om dem, så mycket mer som Kongl. Maj:t i en vida viktigare fråga, nemligen om dan kommunala rösträtten, som vida mer ingriper i komiténs åtgöranden, föreslagit en partiel lösning af rösträttsfrågan. Jag är dessutom mycket tveksam, om kommunalskattekomitén är skyldig eller ens har befogenhet att behandla denna fråga.

Slutligen hänvisar utskottet till föregående betänkanden de två senaste åren och de motiv, som utskottet der anfört för afslag. Det skulle vara för vidlyftigt att gå igenom alla de motiv, utskottet der åberopat, men jag kan icke underlåta att nämna ett, som förra riksdagen framlades af utskottet. Utskottet sade då, att om man skulle frångå gällande grunder för bränvinsmedlens fördelning i den stora utsträckning, motionärerna åsyftade, skulle man "äfventyra det sedliga syfte, som det varit nu gällande bränvinslagstiftnings uppgift att främja och som den under tiden för sin tillvaro äfven främjat på ett sätt, som tillvunnit den vårt folks förtroende och för andra folk framstått såsom ett mönster, värdt att följa." Ja, mina herrar, jag kan omöjligt följa utskottet i den tankegången. Jag vill deremot påstå, att

dessa ökade bränvinsförsäljningsmedel, som nu tillkomma städerna, på ett betänkligt sätt utgöra en frestelse för dessa städer att inrätta krog-rörelser. Vi hafva på landsbygden afskaffat all krog-rörelse, och vi hafva trots, att detta skett i sedligt syfte. Nu vilja städerna icke blott bibehålla denna, utan göra den så inbjudande som möjligt, och säga, att detta sker i sedligt syfte, blott att spritbolagen hafva hand om dem. Jag förstår icke, att ett sedligt syfte befordras genom krog-rörelse vare sig med eller utan bolag.

Herr Philipson yttrade, att man ville taga allt ifrån städerna. Den anmärkningen träffar icke mig, men sannolikt har herr Philipsson icke läst min reservation, ty der står tydligt och klart, att jag blott ville att en tiondedel skulle öfverflyttas från städerna till landsbygden. Om Första Kammaren skulle godkänna den af mig afgifna reservationen om öfverflyttning af en tiondedel och Andra Kammaren skulle antaga den motion, som der blifvit väckt om att öfverflytta fyra tiondedelar från städerna till landsbygden, hvilket jag icke håller för otroligt, så skulle en sammanjemkning kunna ske och frågan blifva löst, och detta trätofrö, som väckt så mycken split i så många år, härigenom skaffas ur världen. Jag tror, att detta skulle vara lyckligt.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig anhålla om bifall till min vid bevillningsutskottets betänkande fogade reservation.

Herr Cavalli: Kammarens ledamöter skola helt säkert icke förvåna sig öfver, om jag känner mig mycket generad, då jag skall besvara den siste talaren. Utom svårigheten att reda mig med sjelfva ämnet, så har jag derjemte att besvara de anmärkningar, som rigtats mot mig.

För att då först och främst betaga kammarens ledamöter den tron, att jag skulle vara utskottet, såsom herr af Burén tyckes vilja påstå, så vill jag klart och tydligt förklara, att så för visso icke är fallet.

Men, herr Burén, det fans i edert anförande några saker, som äro farliga, och en af dem är att uppdelas Första Kammarens ledamöter i representanter för städerna och för landsbygden, ty vi äro — med undantag af ett fåtal representanter endast för städerna — representanter för både städer och landsbygd, och det kräfvades därför af oss så mycket större opartiskhet och grannlagenhet, då städernas och landsbygdens intressen äro mot hvarandra stridande. Jag säger därför, då endast den ena sidans intressen så partiskt omhuldats som i herr Buréns motion: Den har icke rätt att göra sig till målsman för endast *ett* intresse, *en* synpunkt, som i och med sitt mandat i Första Kammaren åtagit sig att representera både stad och landsbygd.

Hvad herr Buréns anmärkningar rörande sakens behandling i utskottet angår, så kan det icke vara skäl att här redogöra för de grunder, efter hvilka ärendenas fördelning inom utskottet sker, hvilka ärenden, som gå till afdelning, och hvilka som behandlats direkt af utskottet — deröfver beslutar för öfrigt utskottet, icke dess ordförande, och herr Burén har ej gjort någon anmärkning i denna sak, der det bort ske, d. v. s. i utskottet.

Beträffande sjelfva saken har 1896 års bevillningsutskott sagt,

Om ändrad fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen.
(Forts.)

*Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

att af de af utskottet redogjorda förhållanden torde följa, att "städernas andel i brännvinsförsäljningsmedlen bör vara större än landsbygds-kommunernas. Rätta grunden för fördelningen af dessa medel emellan städer och landsbygd är emellertid svår att afgöra och lærer, i anseende till den stora stridigheten mellan de olika kommunernas intressen, icke kunna nu bestämmas med utsigt att vinna ett mera allmänt godkännande, och det synes utskottet klart, att Riksdagen icke bör våga att i en så viktig och grannliga fråga besluta på förslag af enskild motionär, hvilken icke kan vara i stånd att mot hvarandra våga de många faktorer, som vid frågans lösning måste tagas med i räkningen."

Detta betänkande har bifallits af Första såväl som af Andra Kam-maren. Jag vädjar då till Första Kammaren, om icke utskottet haft fog för hvad det detta år åtgjort, så mycket mer som en af Kongl. Maj:t tillsatt komité kommer att yttra sig öfver brännvinsmedlens fördelning. Med detta skulle jag kunna sluta mitt anförande, ty hvad som vidare kan sägas i saken är sagdt så många gånger förut; men jag måste, dertill direkt uppfordrad, något sysselsätta mig med herr Buréns motion och ännu mer med hans reservation.

Herr Burén har i sin motion föreslagit, att de medel, som inflyta af brännvinsförsäljningen i städerna, der den icke är upplåten åt bolag, skulle helt och odeladt tillfalla landsbygdskommunerna, och icke ens i förhållande till folkmängden skulle städerna få någon del deraf. Sedermera har herr Burén i sin reservation slagit till reträtt, och han har motiverat sin reträtt på följande sätt:

"Hvad som vid behandlingen deraf och öfriga motioner i samma riktning inom utskottet förekommit, har emellertid för mig inneburit en maning att taga i öfvervägande, huruvida för närvarande en lösning af dessa frågor i hela deras omfattning bör åvägbringas". Ja, detta kan på vanligt språk öfversättas i andra ord, men ingen lär dock taga miste om hvad orden innebära. Herr Burén har retirerat; men måne icke klokheten bort bjuda honom att förlägga sin reträttlinie längre bort. Det hade helt säkert varit lyckligare för honom.

Det förslag, till hvilket herr Burén yrkat bifall och som han för sin del anser värdigt att upphöjas till gällande lag, hvilken skall handhafvas och efterlefas, är af den beskaffenhet, att det sannerligen icke därför lämpar sig, för att nu begagna undfallande ord. Förslagsställaren har till en början utslutit den bestämmelsen, att de medel, som inflyta för landsbygdskommunerna genom brännvinsförsäljningen, skola inlevereras till landskontoret och der fördelas. Han föreslår blott, att de andelar, som tillfalla landsting och hushållningssällskap, skulle insättas i landskontoret, och att återstoden af de för landskommunerna inflytande medlen skall insättas i statskontoret, der de fördelas efter angifna grunder. Utan att komma i strid med eljest gällande bestämmelser kunna stadskassörer och kronofogdar icke redovisa något direkt till statskontoret, och någon annan vinst att i förevarande fall göra ett undantag erhålles icke utom den, att kontrollen å uppbörden försvagas eller omöjliggöres. Vidare är det herr Buréns mening, att § 22 i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning skall utgå och att hans förslag

till en motsvarande paragraf skall i stället införas i förordningen. Hvad är det då, som enligt hans förslag skall verkställas? Låt oss höra! Han säger:

De andelar af i näst föregående moment omförmälda medel, som tillfalla landsting och hushållningssällskap, insättas i vederbörande landskontor. De andelar åter, som ingå till statskontoret, skola genom dettas försorg fördelas på rikets samtliga landstingsområden efter folkmängden. — — — — Af det belopp, som efter denna fördelning tillfaller hvarje landstingsområde, ega landstinget och vederbörande hushållningssällskap att uppbära så stor andel, att *beloppet* motsvarar den andel, de enligt *nu gällande förordning* ega att uppbära. Återstoden tillfaller landsbygdskommunerna. Fördelningen mellan dessa senare sker likaledes efter folkmängden.“

Hvad betyder detta uttryck: "Nu gällande förordning"? Det är nemligen icke i dag, det skall läsas. Det skall, när förslaget blifvit lag, läsas och tolkas under många år af statskontoret, af länsstyrelser och andra. Medlen skola fördelas, heter det, enligt "nu gällande förordning". Ja, men det är just *denna* förordning, och den säger i det föregående något helt annat. Jag har konfererat med embetsmän, som hafva med tillämpningen häraf att skaffa, och de hafva, liksom jag nu gör, förklarat sig ur stånd att verkställa stadgandet. När herr Burén nyss förklarat, att han icke förstår utskottets tankegång, så må det sålunda vara utskottet förlåtet, om utskottet ber att få qvitta med honom.

Ett par ord till sist! Herr Burén var icke nöjd med utskottets sammansättning. Det är mycket ledsamt, men jag förmodar, att till en annan riksdag herr Burén med den magt och det inflytande, han eger, kan ändra den saken, och deri få vi finna oss. Men så länge vi sitta i utskottet, skola vi söka att fullgöra vårt uppdrag så godt vi kunna och bjuda objektiva skäl för våra åsikter.

Jag har ofta förklarat både här i kammaren och i utskottet, att jag önskar en annan fördelning af bränvinsmedlen, och jag hyser ännu denna åsigt. Jag blir dock tveksam, då jag ser sådana förslag som detta komma fram. Det är ytterlighetsmännens vanliga lott, att de åsikter, de uttala, och de förslag, de framställa, skada den sak, som de afse att främja.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag har begärt ordet för att yttra mig helt kort i denna fråga, då den för visso icke är på något sätt utredd i det betänkande, bevillningsutskottet nu afgifvit. Jag tror, att om Riksdagens båda kamrar ville ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, hållen i allmänna ordalag, men antydande deras åsigt i stort taget, så skulle otvifvelaktigt både den nu funktionerande komitén och äfven den kungliga regeringen hafva ganska mycken nytta af en sålunda uttryckt mening af hela Riksdagen.

Den siste ärade talaren, ordföranden i bevillningsutskottet, har behandlat frågan, om uttrycket må tillåtas mig, såsom en skicklig

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försälfnings-
medlen.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)

taskspelare. Han har nemligen enligt mitt förmenande icke alls yttrat sig i denna fråga om hvad, som deri är hufvudsaken, utan han har slagit ikring sig med fraser, som mer eller mindre hört dit, men som icke berört hufvudfrågan. Denna afser, huruvida fördelningen mellan land och stad af brännvinsförsäljningsmedlen är rättvis. Det är en ganska betydlig tillgång i skatteväg, dessa medel erbjuda. Man har uppgifvit dem till något mer än 9 millioner. När så är förhållandet, och landsbygden, det kan icke nekas, är den större parten med afseende å invånareantal och den vida mer betryckta parten med afseende å skatter, onera och besvär af alla slag, så tycker jag att — när i hufvudstaden det beräknas, att på hvarje invånare belöper 5 kronor 23 öre af denna skatt, hvilket han får till godo, medan på landsbygden hvarje invånare icke kan räkna på mer än 28 öre — det bör vara påtagligt för alla, utan att man behöfver vara mycket skicklig i aritmetiken, att dessa medel, som inflyta för utminuterung af brännvin, icke äro rättvist fördelade; att reglera förhållandet har nog icke efter hvad jag tror kunnat ske i utskottet, men utan tvifvel hade utskottet kunnat och bort inför Riksdagen framlägga ett jemkningsförslag i den rigtningen, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, deri fästes uppmärksamheten på det obestriddliga faktum, att landsbygden har för liten anpart af dessa medel, och att det vore skäligt och rättvist, att den finge sig tilldelad en större andel deraf, när frågan skall slutligen regleras.

Det är detta, som jag tror, ingen kan bestrida. Jag beklagar, att så icke skett. Kunde jag vänta något understöd härtill i denna kammare, så skulle jag otvifvelaktigt begära återremiss. Men ingen har yttrat sig i den rigtningen, och till dess så skett, kan jag endast beklaga, att utskottet framkommit med ett så beskaffadt betänkande som det ifrågavarande.

Herr af Burén: Jag vill endast helt kort upptaga kammarens tid för att bemöta den ärade ordföranden i bevillningsutskottet, då han sade, att jag skulle hafva velat taga bort allt från städerna. Det är med honom som med herr Philipson, att han troligen icke läst min reservation, deri står, att endast en tiondedel skulle öfverflyttas från städerna till landsbygdens kommuner. Han sade vidare, att han icke kunde förstå hvad jag menade med följande citat: "af det belopp, som efter denna fördelning tillfaller hvarje landstingsområde, ega landstinget och vederbörande hushållningssällskap att uppbära så stor andel, att beloppet motsvarar den andel, de enligt nu gällande förordning ega att uppbära". Om den ärade ordföranden hade sagt, att han *icke vill* förstå min mening, så hade det varit riktigt, ty hvar och en, som kan läsa innantill, kan väl ej tyda detta på annat sätt, än att min mening är den, att jag vill hafva allting som förut, blott med det undantaget, att en tiondedel af städernas andelar öfverflyttas till landskommunerna.

Beträffande för öfrigt de personliga anfallen mot mig, tillåter jag mig icke svara på desamma.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Anderson, Albert: Det är ju möjligt, att någon jemkning i fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen kan vara af behovet påkallad, och här har särskildt uppmärksamheten fästs vid den tabell, som åtföljer bevillningsutskottets utlåtande, och af hvilken framgår, att städerna hafva af dessa medel flera kronor per person, under det att landsbygden endast har 28 öre per person. Men vid bedömandet af frågan får man icke uteslutande hålla sig till denna tabell. Man måste också komma i håg, att förhållandena i städerna och på landsbygden äro mycket olika. Städerna få sjelfva bekosta sin justice och administration, under det att staten bekostar justice och administration på landsbygden.

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

En talare på norrköpingsbanken har framhållit, hvilka förpligtelser som för städerna äro förenade med utskänkning af bränvin. Äfven detta bör tagas i betraktande. Jag instämmer därför fullkomligt med bevillningsutskottet, då det säger, att man måste hafva en mera omfattande utredning af alla de förhållanden, som härvid äro af betydelse. Utskottet påpekar vidare, att denna fråga upptagits af kommunal-skattekomitéen. Jag kan vid sådant förhållande icke inse, huru det skall kunna vara lämpligt, att, såsom friherre Klinckowström önskade, man nu skulle ingå till Kongl. Maj:t med begäran om utredning. Om motionären hade ställt sig fullt opartiskt mellan landsbygdens och städernas intressen, så föreställer jag mig, att, då han hade väckt en motion, hvilken innebär en mycket våldsamt omstörtning i fördelningen af bränvinsmedlen, han tillika, för att öfva rättvisa mot städerna, borde väckt en motion af ungefär följande innehåll: "Som enligt nu gällande väglag landsbygden har understöd af statsmedel till en tiondedel af kostnaden för väghållningen in natura, så föreslår jag, att städerna äfven erhålla i statsbidrag en tiondedel af kostnaden för underhållet af sina gator och vägar." Då hade den ärade motionären framlagt ett fullt rättvist och opartiskt förslag. Bevillningsutskottets ordförande har redan fäst uppmärksamheten vid den mindre tillfredsställande redaktionen i herr af Buréns reservation. Han talar först om fördelningen. Derefter säger han: "Af det belopp, som efter denna fördelning tillfaller hvarje landstingsområde, ega landstinget och vederbörande hushållningssällskap att uppbära så stor andel, att *beloppet* motsvarar den andel, de enligt nu gällande förordning ega att uppbära."

Jag vet knappt, huru jag skall tolka detta. Den andel, som de nu uppbära, är en fjerdedel, och det kan synas, som om det skulle blifva så äfven framdeles; men detta har nog ej varit reservantens mening. Formuleringen är densamma i öfvergångsstadgandet. Lika med utskottets ordförande får jag förklara, att det vore omöjligt att tillämpa en sådan författning.

Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: En mängd under senaste riksdagarna afgifna motioner utvisa, att å landsbygden ett stort missnöje är rådande med afseende å fördelningen af dessa bränvinsmedel. De framställda förslagen hafva visserligen, till följd af Första Kammarrens motstånd, hittills icke ledt till något resultat, men de visa, att missnöjet

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

växer, och det synes mig, som om det skulle vara klokt att godvilligt jemka något på de rådande förhållandena.

Nu har herr af Burén framkommit med ett förslag, som synes mig vara så moderat, att stadsrepresentanterna gerna kunna gå in derpå. Under de år, som de nuvarande bestämmelserna i ämnet varit rådande, hafva de andelar af bränvinsförsäljningsmedlen, som gått till städernas kassor, vuxit i hög grad i jmförelse med hvad som kommer landsbygden till godo. Och om man skulle, såsom herr af Burén föreslagit, taga en tiondedel från städerna, skulle endast återställas samma förhållande mellan stad och land, som var rådande för 10 år sedan.

Nu hafva emellertid såväl utskottets ordförande som den siste talaren anmärkt, att oklarheter skulle förefinnas i afseende å affattningen af herr af Buréns reservation. Jag vill för min del icke gifva mig närmare in på den frågan, huruvida oklarhet finnes i det påpekade uttrycket "att beloppet motsvarar den andel, de enligt nu gällande förordning ega att uppbära". Men med anledning af de framställda anmärkningarna tillåter jag mig yrka återremiss för att erhålla en klarare redigering af förslaget.

Grefve Hamilton: Jag kan icke annat än bekräfta, hvad den siste ärade talaren framhöll, att åtminstone från landtmannahåll den grund, efter hvilken bränvinsförsäljningsmedlen fördelas mellan kommunerna, anses vara, om icke orättvis, så dock olämplig.

Då man gör en jmförelse mellan de andelar af sagda medel, som gå till städerna, och dem, som tillfalla landskommunerna, och tager till grund för beräkningen vare sig folkmängden, kommunalskatterna eller bevillningskronan, så finner man, att stadskommunerna hafva en mer än oskäligt hög anpart.

En aktad talare på norrköpingsbänken, den ende, som yttrade sig fullt i sak, framhöll visserligen, att stadssamhällena hafva stora utgifter för bolagen; men måtte icke ersättningen i alla fall är för hög? Äfven framhöll han, att fattigvården är stor och kostsam inom städerna, men han kan icke annat än bekräfta, att den är ännu mera betungande för landsbygden. Vidare sade han, att städerna använda medlen till allmännyttiga företag, men han kan icke förneka, att äfven landskommunerna använda dem tillfallande andelar till allmännyttiga företag. Jag tror, att man också af deras budget skall finna, att åtskilliga af deras skatter utgå till kommunikationer och dylikt. Slutligen framhöll han, att städerna behöfva sina bränvinsmedel derför, att de beräknat dem till förräntning och amortering af sina skulder. Låt vara, att de beräknat dem, men, frågar jag, hafva de också beräknat förhöjningen i dessa medel?

Nu har herr af Burén i sin reservation föreslagit, att städerna måtte afstå till landsbygden ett belopp, motsvarande den stigning i dessa medel, som städerna erhållit under de sista fem åren. Jag kan icke finna, att detta kan vara något farligt. Om man utgår från den uppfattningen, att bränvinsmedlen äro ett understöd af staten för lindrande af de ganska hårdt tryckta kommunernas utgifter, så blekna alla motskäl, som i dag anförts, ty skatterna på landsbygden

utgöra 27 millioner, då de deremot i städerna blott uppgå till 15 millioner, och per bevillningskrona öfver tio kronor mot i städerna mindre än fem kronor. Jag föreställer mig, att om staten skall lemna en lindring för kommunalskatterna, så böra bränvinsmedlen utgå efter en annan grund, än nu är gällande.

Jag hade tänkt att yrka bifall till herr af Buréns reservation, därför att mina önskingar gå i ungefärligen samma syfte, men då ett bifall till denna reservation stöter på formeldt motstånd, så förenar jag mig i det framställda yrkandet om återremiss.

Herr Philipson: Det är med anledning af den siste ärade talarens yttrande och yrkande, som jag å nyo vågar anhålla om herrarnes uppmärksamhet för några ögonblick.

Han anförde, beträffande mitt föregående påstående, att svårigheter skulle uppkomma för stadskommunerna att liksom hittills utan för tunga skatter reda sig utan den beräknade inkomsten af bränvinsförsäljningsmedlen, att man äfven på landsbygden hade sina svårigheter med erhållande af medel till utgifterna. Man hade der stora fattigvårdskostnader, stora skulder och utgifter af alla slag, allt minst lika svårt att täcka genom beskattning som städernas utgifter. Jag betviflar detta icke alls, tvärt om, jag känner sjelf något så när till den saken. Jag vill emellertid blott fråga: Hvarpå beror dock storleken af dessa bränvinsmedel? Tro herrarne icke, att den beror på de personers skicklighet och omtanke, som af städernas bränvinsbolag, visserligen stiftade och egda af enskilda personer, men tillkomna uteslutande i stadskommunernas sedliga intressen, fått sig uppdraget att handhafva denna rörelse, tror man ej, att vinsten uppkommer derigenom, att denna rörelse administreras på ett sätt, som är klokt och förståndigt, att den bedrifves affärsmässigt, att de spirituösa dryckerna inköpas möjligast billigt och säljas till möjligast högsta pris? Att de stora behållningarna just bero härpå och ingalunda uppkomma till följd af konsumtionens storlek, synes mig ligga i öppen dag och visas tydligt af bolagens redogörelser.

Det ursprungliga syftet med dessa motioner var nog likväl, efter hvad jag antager och äfven efter hvad som tydligt uttalats af motionärerna från Andra Kammaren, icke så mycket att åtkomma försäljningsmedlen som att befordra nykterheten och sedligheten. Men ej kan jag tro, att detta mål bättre vinnes, om bolagen upphöra med sin verksamhet. Nej, jag vågar påstå, att om man börjar plocka från städerna deras inkomst af bränvinsmedlen, så kommer allt det goda, som genom bolagsverksamheten uppstått, så småningom att gå tillbaka, och städerna skola, i stället för att verka för nykterhetens befrämjande, gifva den en god dag, ty de skola upphöra med sina bolagsrörelser, öfverlemna krogrörelsen åt enskilda och låta den saken gå lika olycksbringande som den gick, innan bolagens verksamhet åstadkoms.

Här har nu framställts begäran om återremiss. Jag kan icke förstå det egentliga syftet härmed. Är meningen, att utskottet skall upphjelpa herr af Buréns reservation? Men detta kan väl icke vara

*Om ändrad
fördelning af
bränvinsförsäljnings-
medlen.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning af
bränvinsför-
säljnings-
medlen.
(Forts.)

utskottets sak. Eller är syftet något annat? Detta är icke uttaladt, och jag vill säga, att enligt min öfvertygelse hvarje återremiss till utskottet endast kommer att föranleda samma uttalande som det utskottet redan gjort. Såsom redan blifvit sagdt, är det icke i år eller året der förut, som denna sak först framkommit, utan den har varit före i många, många år, och samma svar har alltid lemnats från bevillningsutskottet. Jag vill gerna medgifva, att en annan fördelning af bränvinsmedlen än den nu gällande kan tänkas, men en förändring bör ske först efter utredning. Skulle en utredning visa, att städerna verkligen böra och kunna mista en tiondedel af hvad de nu få, vill jag icke motsätta mig detta; befinner en annan fördelning efter utredningen vara rättvis, så vill jag visst vara med om den, men att nu, då frågan är under öfvervägande hos den komité, som Kongl. Maj:t tillsatt för kommunalbeskattningsens ordnande, fatta något beslut, anser jag vara synnerligen onödigt och olämpligt.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: När man i sedligt syfte önskar någon ändring i gällande bränvinslagstiftning, känner jag en fullkomligt oafvislig inre nödvändighet att vara med; och skulle det verkligen förhållit sig så, att en fråga af dylikt slag här förelegat, så skulle jag hafva måst skänka densamma mitt allra största intresse. Men huru är det egentligen stäldt med det sedliga syftet i de väckta förslagen? Jag tror, att hvem som helst, som läst genom de särskilda motionerna eller åhört den i dag förda diskussionen, med fullt fog åtminstone kan påstå sig hafva skäl till någon tvekan i dessa stycken.

Ser man till, hvad den ärade motionären herr Odqvist säger i motiveringen till sin motion (sid. 9 i utskottets betänkande,) så innebär detta en mycket tydlig och klar bekännelse. Han säger nemligen, att hans mening är, att *”städerna skola dela med sig något mera af sin rika inkomst till landskommunerna*, som med skatter i allmänhet få vidkännas 10 gånger, ja, till och med 15 à 20 gånger bevillningskronan, så att om efter procentberäkning kommunerna på landet finge andel af bränvinsmedel med omkring 70 öre per invånare, *vore det ändå en god hjälp*“. Här kan således icke alls vara tal om något sedligt syfte.

Herr Jansson och hans medmotionärer lägga deremot mycken vikt vid sakens sedliga sida. De säga bland annat (sid. 6 i utlåtandet) att de önska vidtagandet af åtgärder, hvarigenom vederbörande icke skulle frestas *”att taga hänsyn till den möjliga vinsten*, utan, som tillbörligt vore, med öföfvillad blick endast såge omsorgen om *sedlighetens främjande till godo*“. Dessa motionärer vilja således alldeles tydligt, att deras förslag skall betraktas såsom framställt i sedligt syfte.

Hvilken ståndpunkt intager i detta afseende motionären från vår kammare? Svaret på denna fråga torde otvetydigt gifvas af hans förslag under b) beträffande städer, som deltaga i landsting. Af bestämmelserna på detta förslag framgår, att han vill straffa de städer, som ej på bolag öfverlåta bränvinshandeln, genom att icke gifva dem ens en enda bråkdel af bränvinsmedlen, hvaremot han, om bränvins-

handeln vore öfverlättn på bolag, ville lemna städerna en tiondedel. Häraf synes således tydligt, att denna motionär vill, att bränvinshandeln i städerna öfverlemnas åt bolag; men *hvarför* vill han detta? Jag skulle icke vara ärlig, om jag icke sade min fulla öfvertygelse vara, att han vill det derför, att han mer än väl vet, att de afgifter, som ingå för rättigheterna till bränvinsförsäljning, i och för sig utgöra en blott ringa del af bränvinsinkomsterna, under det deremot *vinsten* på bränvinshandeln är ganska afsevärd; om jag icke misstager mig, är denna vinst tre gånger större än beloppet af sjelfva afgifterna. Med andra ord, denne motionär vill, att *den* form för bränvinshandeln skall framtingas, hvilken lemnar *den största vinsten!* Han bör således icke kunna instämma med dem, som säga: bort med all hänsyn till vinsten på bränvinshandeln! Han tager tvärtom en ganska allvarlig hänsyn till denna vinst.

Jag skulle nu kunna anlita ett argument, som många gånger förut blifvit använt i denna fråga — en varning mot att "slagta guldhönan", d. v. s. att lagstifta så, att städerna upphöra med att åt bolag öfverläta sin bränvinshandel. Jag tillåter mig i detta syfte erinra om en upplysning, som är ganska talande och hvilken meddelas i Konungens befallningshafvandes i Kalmar län fem-årsberättelse för åren 1886—1890. Saken gäller en stad i nämnda län. I berättelsen uppgifves, att i denna stad bränvinshandeln en längre tid varit öfverlättn åt ett bolag; men rätt som det var upphörde bolagets verksamhet, hvarigenom stor förlust tillskyndades såväl landsting som hushållningsällskap.

"Såsom närmaste anledning till denna systemförändring", fortsätter Konungens befallningshafvande, "har uppgifvits, att man i" — jag kan gerna säga, hvilken stad det är — "att man i Vimmerby tyckt sig finna småaktighet och obehörigt klanderbegär uti de anmärkningar, som vid den officiella revisionen af bolagets räkenskaper framstälts beträffande förvaltningskostnaderna; men ryktet förmåler, att verkliga orsaken varit en sträfvan att bereda staden ännu högre inkomst än förut, samt att man för sådant ändamål under hand öfverenskommit att icke vidare bilda bolag, utan låta försäljningsrättigheterna å auktion inropas af enskild person, som derefter skulle skänka staden *hela vinsten på affären.*"

Mina herrar! Den väg, som sålunda af staden Vimmerby anvisats, är också något, som man bör taga i betraktande. Jag vet dock icke, huruvida det sedliga syftet med ifrågavarande lagstiftning skulle vinna något på att man intvingar förhållandena i städerna på en sådan *illojal* väg. Men vi veta, att det varit en tid, då sådana vägar varit ganska bevandrade, och säkerligen ihågkomma åtminstone de äldre af kammarens ledamöter, hurusom på 1870-talet en känd bränvinsintressent visste åtkomma en ganska stor mängd försäljningsrättigheter i olika städer. Om huru härvid tillgick har berättats mycket; särskildt minnes jag, huruledes det uppgafs, att en kommun egde en stor rödmålad träbyggnad, en lada, för hvilken den icke hade någon användning. Denna byggnad hyrdes af samma person, som erhöll bränvinsförsäljningsrättigheterna, och för denna byggnad, som hela

Om ändrad fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen.
(Forts.)

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen.
(Fort.)

verlden trodde vara fullkomligt värdelös, betalade han en ganska stor summa, flera tusen kronor. Jag frågar nu, om det skulle vara ett lyckligt resultat af den häftiga strid, landsbygdskommunerna kämpa för att åtkomma större andel af brännvinsmedlen, i fall städerna åter skulle taga sig för att upptaga sådana affärer, från hvilka vi ju lyckligtvis på senare tider varit förskonade? Skulle derigenom sedligheten i landet höjas? Jag svarar härtill nej. Ett sådant resultat skulle verka skadligt i dubbelt afseende. Detta skulle återlösa oss till förhållanden, som borde vara öfvervunna, och det skulle verka hämmande just på *den* utveckling, som vi alla torde anse vara den mest önskvärda, den sedliga.

I detta sammanhang ber jag få säga, att det föreföll mig rätt egendomligt höra den ärade talaren från Kristianstads län med sådan särskild känsla tala om, huru litet landsbygden har af brännvinsmedlen mot städerna. Jag erinrade mig nemligen en beräkning, som af en framstående statistiker för några år sedan gjordes i fråga om den afgiftsfria spirituosa försäljningen. Afgiftsfria? Finnes det någon sådan? Nej, icke lagligen; men att det finnes en ganska stor dylik försäljning på sidan af lagen, hvilken försäljning dock *icke* är lönkrögeri, det klargjordes af denne statistikers beräkningar. Jag kan gerna tala om att det var på grund af förfrågningar från Amerika, som jag blef tvungen att fästa min uppmärksamhet vid de egendomliga förhållanden, som antyde, att det måste i vårt land försiggå en rätt omfattande försäljning, hvilken icke skedde i löndom, men heller icke beskattades. Sjelf var jag icke i stånd att närmare utreda saken; och därför vände jag mig till den nämnde statistikern. Den af honom verkställda utredningen visade, att under åren 1888—1893 den afgiftsfria spirituosa försäljningen, d. v. s. den, som *undgått taxering*, för hela riket uppgått till 4,400,000 liter i medeltal, hvaraf följer, att den lagstadgade afgiften härför skulle uppgått till 660,000 kronor per år. Ser man så efter, huru det i afseende å andelarne i denna illojala vinst ställer sig för olika landsdelar, så finner man, att *Kristianstads* län har den tvetydiga äran att stå allra främst. Det visade sig nemligen, att spirituosa försäljningen utan afgift i Kristianstads län under angifna tid uppgick till 721,700 liter per år, därför afgiften således skulle varit 108,255 kronor!

Detta är också en sak att taga hänsyn till; och jag är fullt öfvertygad om att den ärade representanten från Kristianstads län i lika hög grad som jag är intresserad af att ett sådant förhållande icke får fortfara. Men hvilka åtgärder böra vidtagas för att hindra detta? Våra sedlighetsekonomer ha, såvidt jag vet, *icke* inskridit emot denna slapphet i taxeringen, ehuru förhållandet numera torde vara allmänt känt.

Om man emellertid besinnar, att antydda förhållandet är, jag höll på att säga otänkbart, då försäljningen är uppdragen åt bolag, medan det deremot är verkligt och otvetydigt, då enskilde handhafva försäljningen, så ligger häri för mig ett skäl till de många andra, som mana mig att motsätta mig hvarje steg, som kan äfventyra vårt bolagsförsäljningssystem. På den kontroll af brännvinsförsäljningen, som genom

bolagsanordningen kommer till stånd, bero i *vida högre grad*, än man vid ytligt betraktande uppfattar, våra framsteg i afseende å sedlighet och nykterhet. Skulle vi omsider komma derhän, att vi förstörde vår bolagslagstiftning för att bereda landsbygden ökade ekonomiska tillgångar, skulle vi snart finna, att både den och vi komme att få dyrt betala det experimentet.

Hvad beträffar förslaget om återremiss, så anser jag det vara i hög grad otroligt, att man genom en sådan skulle kunna förmå utskottet att framkomma med något förslag, som vore stridande mot den uppfattning, hvilken gjort sig gällande i nu föreliggande betänkande. En återremiss finner jag därför till intet tjena.

Deremot vill jag, såsom så många gånger förut, lägga vederbörande på hjertat, att, i fall man verkligen vill åstadkomma en undsättning för de kommunalt svårt beskattade samhällsmedlemmarna både i stad och på landsbygd, då rigta sina stråfvanden åt den länge ifrågasatta ölbeskattningen, hvilken just af sedliga skäl förr eller senare måste ätven hos oss införas. Den utgör ett önskningsmål, som bör vinnas så fort som möjligt. Dermed skall ock tillfälle beredas oss att på ett både mera korrekt och i sedligt afseende mera tillfredsställande sätt, än som skett med bränvinsinkomsterna, ordna användningen af de genom ölhandeln erhållna afgifter och vinstmedel. För öfrigt skulle jag anse det för synnerligen lyckligt, i fall vi kunde med hänsyn till inkomsterna å både brännvin och öl återkomma till grundsatserna för det ursprungliga Göteborgs-systemet, så att den på ifrågavarande handel uppkommande vinsten i främsta rummet blefve använd till arbetsklassens förmån.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Hamilton: Jag skall ärligt erkänna, att det icke var särskildt i sedlighetens intresse, som jag yrkade återremiss, men om jag trodde, att bränvinsbolagen i städerna skulle upphöra, derest Riksdagen bifölle herr af Buréns reservation, skulle jag icke våga att yrka bifall till densamma. Jag har emellertid föreställt mig, att det icke kunde vara tal om något sådant, då frågan gäller en så ringa andel af bränvinsmedlen. Skall den saken kunna komma på tal, måste nog fråga vara om att taga en vida större andel. Min mening har endast varit att få till stånd en revision af de nu gällande bestämmelserna och en billigare fördelning.

Här har framhållits, att kommunalskattekomitén torde framkomma med förslag till ändringar i den kommunala beskattningen, och jag hoppas innerligt, att så skall ske, men jag föreställer mig, att det kommer att dröja länge, innan resultatet af komiténs arbeten framläggas för Riksdagen, och ju längre man dröjer med att ordna ifrågavarande förhållanden, desto svårare blir det, därför att städernas inkomster af bränvinsmedlen ökas hastigt eller med bortåt en million kronor hvart femte år.

Jag är öfvertygad om att siste ärade talaren vet, att jag i lika hög grad som han beklagar den afgiftsfria bränvinsförsäljningen på landet, särskildt inom det län, jag tillhör, men icke vet jag, huru man skall

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

*Om ändrad
fördelning
af brännvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

kunna vinna rättelse i detta förhållande på lagstiftningens väg, ty om gällande lag följdes och taxeringsnämnder och pröfningskomitéer fullgjorde sina skyldigheter, skulle äfven nu sådan afgiftsfri försäljning icke ega rum. Och huru man genom en ny lag skall kunna förmå vederbörande att bättre göra sin skyldighet i detta afseende, kan jag för ögonblicket icke tänka mig.

Herr Benedicks: Den näst siste ärade talaren yttrade sig uteslutande, eller åtminstone i främsta rummet, om sedlighetens intressen, och han framlade sina skäl så, att man skulle kunna tro, att man genom att göra ett angrepp på städernas inkomster af brännvinsförsäljningen skulle göra ett angrepp på sedligheten. Jag är visserligen öfvertygad om att detta icke kan vara hans mening, men dermed förfaller också sjelfva grunden för hans motstånd mot förslagen att till landsbygdens förmån något minska de ofantliga öfverskott, som städerna hafva af brännvinsförsäljningen. Säsom redan förut blifvit erinradt, finnes ingen jemförelse mellan städernas och landsbygdens inkomster i detta afseende, då å ena sidan komma 5 millioner kronor på en million menniskor och å den andra endast cirka en million kronor på 4 millioner menniskor. När missförhållandena äro så stora, att på hvarje stadsinvånare belöpa fem kronor 25 öre, men på hvar invånare å landsbygden endast 23 öre, så borde ensamt detta vara tillräckligt talande, och en och hvar måste inse, att en sådan proportion ej är rättvis.

Jag tror därför, att man får lof att begränsa saken till hvad den är, nemligen helt enkelt ett uttryck för landsbygdens åstundan, att städerna måtte få något mera dela med sig af sina stora inkomster af brännvinsmedlen.

Af andra talare har här blifvit anfördt, att städerna på alla håll hafva så ofantligt stora utgifter. Ja, det tror jag äfven, men städerna hafva också från andra håll stora inkomster, och det är man van vid, att, när det är fråga om att göra någon ändring med afseende å dessa inkomster, såsom skäl för motstånd alltid anföras dessa samma stora utgifter.

Tydligt är enligt min uppfattning, att den föreliggande frågan, som rör fördelningen af vinsten å brännvinsförsäljningen, icke har något direkt med sedligheten att göra, ty det skulle ju vara att kasta en skugga på bolagsmännen i städerna och motiven till deras handlingssätt, om man skulle tillvita dem något sådant, som att, så framt ej städerna allt framgent få ensamma disponera öfver dessa stora inkomster, de icke skulle komma att fortsätta med sitt arbete i humanitetens tjänst. Detta är, mina herrar, en tillvitelse, som jag icke vill göra mot någon af dessa bolagsmän. Jag har endast velat framhålla, hvad konsekvensen blir af talet om att man skulle hafva att förutse möjligheten af att städerna icke längre skulle vilja bilda bolag för brännvinshandeln, om städernas andelar af brännvinsmedlen nedsattes. Och jag tror därför, att man kan med godt samvete besluta i denna fråga utan att behöfva sammanblanda de båda sakerna: sedligheten och vinstfördelningen. Vi äro alla, derom är jag öfvertygad,

varmt intresserade af sedlighetens höjande, men den frågan beröres icke alls deraf, huruvida landsbygden skall få större andel af brännvinsmedlen.

För öfvigt vill jag blott påpeka, att då, såsom här uppgifvits, kommunalskatten i städerna utgår med icke fullt 5 kronor per bevillningskrona, under det beskattningen för landsbygdens kommunala utgifter är dubbelt så hög, så kan åtminstone icke det skälet ega bestånd, att de framlagda förslagen på ett orättvist sätt skulle minska städernas tillgångar till de stora utgifternas betäckande.

För min del kan jag icke biträda yrkandet på återremiss, och ehuru jag anser, att talet om kommunalskattekomitén mera är att betrakta såsom en svepskälsduk till herr af Buréns motion, vill jag icke ensamt på denna grund framställa något yrkande. Hade emellertid icke frågan redan blifvit öfverlemnad till komitén, så skulle efter mitt förmenande otvifvelaktigt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om frågans närmare utredning vara det enda rätta. Som det nu är, har jag intet yrkande.

Grefve Klingspor: Då under diskussionen ett par talare yrkat återremiss, och jag icke kan förneka, att de anfört goda skäl härför, skall jag anhålla att få återtaga mitt yrkande på bifall till herr af Buréns reservation och i stället förena mig i yrkandet på återremiss.

Herr Wieselgren: Jag är fullkomligt öfvertygad, att de män, som i landet drifva bolagsförsäljning med brännvin, skola känna sig särdeles tillfredsställda med den förklaring, som den näst siste ärade talaren afgaf. Men jag vill påminna honom, att det antagande, som han såg i mitt yttrande, icke torde sakna grund, då man i de motioner, som äro afgifna i medkammaren, ser utan alla omsvep det påståendet framställt, att dessa bolagsmän med anledning af att städerna få behålla största delen af brännvinsförsäljningsavgifterna "*förledas att utsträcka krogantalet*", såsom orden återfinnas på sid. 6 i betänkandet. Det är ju ock en allmänt känd sak, att under alla år från den sida, der man drifver fördelningsfrågan såsom sedlighetsfråga, just återopats och påståtts, att vederbörande drifva bolagsrörelsen för vinnings skull. Om det är så — och jag får väl antaga, att dessa sedlighetsiffrare tro det, om jag än vore frestad att, med hänsyn till deras sedlighetsifver, rigta emot dem det historiska ordet: "Jag känner dig, vackra mask" — om det är så, som de säga, måste naturligtvis det antagandet ligga nära till hands, att i det ögonblick, man tager från dem den åtrådade vinningen, skola de komma att nedlägga sin verksamhet.

Nyss slog mig den tanken, att det ändå är underligt, att man i striden mot socialismen icke hittat på att såsom åskådningsmateriel använda våra strider om brännvinsinkomsterna; ty, mina herrar, det är ju oförnekligt, att hela brännvinsbolagsanordningen bär en stark färg af socialism. Den uppbares ju af personer, som slutit sig tillsammans för att drifva en allmän "näring" utan att sjelfva deraf taga vinsten; denna lemna de samhället. Nå väl; huru går det med utfallet af

*Om ändrad
fördelning
af brännvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning
af brännvins-
försäljnings-
medlen.
(Forts.)

denna deras sjelfupppoffrande verksamhet? Mellan dem, som draga frukterna deraf, råder ständigt kif, ständig oenighet!

Såsom botemedel anvisas en jemnare delning. Man säger: "Låt hvardera parten få sin hälft af medlen; se'n blir det slut på kifvet". Den, som så råder, känner icke den menliga naturen. Oförnöjsamheten å ena sidan skall fortfara, så länge det finnes något att taga på den andra; och å denna skall missnöjet fortfara, så länge man der anser sig ännu hafva något att återfå.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på den nu föredragna punkten yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels, af herr af *Burén*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom vid punkten afgifna reservation, och dels att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr af *Burén* begärde votering, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till det af honom framställda yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt betänkande n:r 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i herr af *Burén*'s vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 28.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda betänkan den:

n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändring i villkoren för försäljning af brännvin, och

n:o 5, angående föreslagna ändringar i kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897, biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkan den hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 19 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags rätt att inlösa egna aktier.

*Angående
åtgärder mot
missbruk af
vissa äldre
aktiebolags
rätt att inlösa
egna aktier.*

Herr Leman: Jag har begärt ordet, därför att jag har några anmärkningar att göra mot utskottets hemställan, hvilken jag anser till *formen* icke vara fullt lämplig och till *innehållet* icke vara behöflig.

Hvad formen beträffar, tillåter jag mig erinra, att i 81:sta paragrafen af gällande lag rörande aktiebolag finnes stadgadt, hvilka regler skola hafva tillämpning på äldre bolag. Paragrafen slutar derjemte med den bestämmelsen, "att Konungen meddelar de *öfvergångsstadganden*, som i afseende på sådant bolags införande i registret må finnas vara erforderliga". Det har alltså öfverlemnats åt Kongl. Maj:t att stadga härom, och sådana stadganden hafva ock utkommit. De hafva numera nästan endast historiskt värde, ty enligt lag böra alla äldre aktiebolag nu vara registrerade. Då nu i de af Kongl. Maj:t utfärdade öfvergångsstadganden intet nämnes om skyldighet för äldre aktiebolag att registrera inlösen af egna aktier, samt då för öfrigt alla stadganden om registrering äro införda i sjelfva aktiebolagslagen, hvilken har civillags natur, så torde det vara klart, att, om numera något ytterligare lagstadgande om registrering skall meddelas, detta måste stiftas af Konung och Riksdag *gemensamt* samt äfven undergå förberedande granskning af högsta domstolen. Det torde vara betänkligt att äfven rörande ett ringa ämne öfverlemna åt Kongl. Maj:t ensam att lagstifta, der lagstiftningsrätten tillkommer Konung *och* Riksdag.

Nu har emellertid lagutskottet föreslagit, att Riksdagen, i anledning af herr Philipsons motion, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift, att sådana aktiebolag, hvilka enligt af Kongl. Maj:t stadfäst bolagsordning ega rätt till inlösen af egna aktier, skola, då sådan inlösen sker, derom för vederbörlig registrering göra anmälan, d. v. s. att Kongl. Maj:t skulle *ensam* härutinnan meddela föreskrift. Men icke ens motionären har fordrat detta, utan motionären har begärt, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida ej, till förbyggande af missbruk af den vissa äldre aktiebolag tillkommande rätt att inlösa egna aktier, förändrade lagbestämmelser må erfordras och, om utredningen dertill föranleder, *för Riksdagen framlägga* förslag till sådana bestämmelser. Med hvad jag anført har jag velat motivera

Angående
åtgärder mot
missbruk af
vissa äldre
aktiebolags
rätt att inlösa
egna aktier.
(Forts.)

mitt påstående derom, att utskottets hemställan till *formen* icke är lämplig.

Vidkommande åter *innehållet*, anser jag, att motionen liksom äfven lagutskottets hemställan mera är ett alster af teoretiska funderingar än uttryck af ett praktiskt behof. Uti 1848 års förordning angående aktiebolag finnes i 7:de paragrafen stadgadt, att för bolag, hvars aktier ställas till viss man, bör bolagsordningen innefatta föreskrift, huruvida aktier, som öfvergå på annan person, skola af bolaget inlösas eller icke. Emellertid har från början af 1880-talet icke någon bolagsordning fastställts på den basis, att bolag med sitt aktiekapital skulle få inlösa egna aktier, utan föreskrift har meddelats, dels att aktiekapitalet ej finge anlitas till inlösen af egna aktier, samt dels att inlösen skulle få verkställas endast om bolaget, utöfver aktiekapitalet jemte visst stadgadt öfverskott, egde besparade vinstmedel eller särskildt tillskjutna medel, hvarmed inlösen kunde ske.

Numera existera alltså ej många bolag, som ega rätt att inlösa egna aktier med andelar af aktiekapitalet. Dylik inlösen förekommer därför nästan endast hos några få bolag, hvilka ursprungligen varit s. k. "familjebolag", och der styrelsen begagnar sig af inlösningsrätten för att hindra utomstående att inträda i bolaget. I allmänhet liqvideras dock sådana inlösta aktier med besparade vinstmedel, hvarjemte aktierna vid nästa bolagsstämma åter utsläppas till förutvarande aktieegare.

Åndamålet med den af utskottet föreslagna registreringen synes emellertid vara att varna allmänheten från att inlåta sig i affärer med aktiebolag, som hafva inlösningsrätt; men, mina herrar, icke är någon affärsman, om jag så får säga, så litet *erfaren*, att han inlåter sig på att gifva ett bolag kredit med afseende endast å det registrerade aktiekapitalet. Detta kan ju ligga i ganska orealiserbara föremål. Jag tror fast mer, att om det är fråga att gifva ett bolag någon större kredit, måste den eventuella kreditgifvaren genom bolagets handelsböcker eller revisionsberättelse skaffa sig reda på bolagets verkliga ställning, på dess reservfond och disponibla medel i öfrigt, och detta är, tror jag, ock det enda och rätta sättet för att erhålla kännedom om de verkliga förhållandena. En sådan kännedom kan deremot aldrig ordnas ur anmälningarna till registret. Till detta skulle visserligen kunna anmälas sådan inlösen, som sker med anlitan af aktiekapitalet; men då borde ju ock, utöfver hvad lagutskottet föreslagit, anmälan ske, då inlösta aktier åter utsläppas samt aktiekapitalet åter fylles.

Då emellertid erfarenheten icke gifvit vid handen, att kreditförhållandena rubbats genom det sätt, hvarpå de få aktiebolag, som ännu hafva rätt att inlösa aktier med anlitan af aktiekapitalet, begagnat sin rätt, *då* registreringsskyldighet i allt fall icke borde åläggas de aktiebolag, som ega inlösa egna aktier, icke med anlitan af aktiekapitalet, utan endast med besparade vinstmedel, *då* jag tror, att allmänheten är ganska trött på all den registreringspligt, som den fått, och *då* jag icke har den åsigt, att den allmänna krediten skulle skyddas, så ock, ehuru jag eljest gerna skulle hafva yrkat återremiss, anser jag, enär jag icke kan finna, att vare sig handelsverlden eller

lagstiftningen i sin helhet skulle vinna något på den föreslagna förändringen, mig böra yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Nyström, Carl: Vi, som hafva varit, och efter numera vunnit erfarenhet naturligtvis i ökad mån måste förblifva, motståndare till den — låt oss för artighets skull kalla den — omtvistade lagen, vi måste ju vara glada och belättna, när någon af lagens ifriga beundrare och försvarare *också* finner fel hos densamma. Men visst och sant är, att om den högt ärade motionären hade velat gifva sig ut på letning efter skröpligheter i lagen, hade han utan ringaste svårighet kunnat finna bra många flera och viktigare föremål för sitt förbättringsarbete än denna punkt. Ty i fråga om denna paragraf 27, som nu är på tal, torde det icke vara svårt att bevisa, att i ett visst antal fall, och för vissa bolag, det är för bolaget en högst betydande förmån och för ingen till skada eller fara, om bolaget får lösa till sig sina aktier. Detta gäller vanligen, såsom herrarne veta, gamla aktiebolag, ofta af solidaste art, som hafva mycket få aktieegare, och hvilkas aktier aldrig äro ute i marknaden och således icke hafva någon notering. I fråga om sådana aktiebolag är det endast styrelsen, som vet, hvad aktien är värd. Naturligtvis kan det dock exempelvis genom arf eller på annat sätt inträffa, att en sådan aktie kommer ut i marknaden och då säljes på auktion. Då inträffar något af följande trenne fall: antingen säljes den utan bevakning och i sådant fall oftast till rent af orimligt underpris, och detta är ju icke bra, eller också köper bolaget den, och då är det godt och väl, ty den vinst, som uppstår på en sådan inlösen, kommer då alla bolagsmännen till del, eller också inträffar — och detta är det vanliga — den tredje möjligheten, att en af styrelsemedlemmarna, som väl vet, hvad papperet är värdt, köper det för egen räkning. Detta är icke synnerligen förmånligt, ty först och främst är det icke lämpligt, att en enda bolagsman för sin enskilda del tager den vinst, som kan uppstå på affären — och äro aktierna många, kan vinsten vara högst afsevärd — och för det andra är det alls icke önskvärdt, att styrelsens eller kanske en enda styrelsemedlems allrådighet inom bolaget blir ytterligare förstärkt. Sådant är aldrig bra, men sämre nu än någonsin, då de ytterst svaga garantierna mot majoritetsförtryck inom bolagen, som vi förut haft, i stället för att förstärkas nu blifvit ytterligare försvagade.

Jag kan dock naturligtvis icke förneka, att saken har sina betänkliga sidor, och nog måste man medgifva, att den styrelse skall vara ovanligt säker på sin sak, som vågar använda bolagets penningar för inköp af bolagets egna aktier — säker på, att icke någon fordrings-egare derpå kan blifva lidande. Finnes det icke några skulder, är saken ju lättare, men i alla händelser häftar stort ansvar vid ett sådant förfarande, då det naturligtvis icke kan komma i fråga, att fordrings-egarne skulle förlora sin säkerhet derpå, att bolagets tillgångar förminskas för inköp af dess egna aktier. Jag kan därför för min del, ehuru jag i hufvudsak instämmer med den föregående talaren, icke motsätta mig den skrifvelse till Kongl. Maj:t, som lagutskottet föreslagit, men jag vågar uttrycka den förhoppningen, att, när saken

*Angående
åtgärder mot
missbruk af
vissa äldre
aktiebolags
rätt att inlösa
egna aktier.
(Forts.)*

*Angående
åtgärder mot
missbruk af
vissa äldre
aktiebolags
rätt att inlösa
egna aktier.*
(Forts.)

kommer till regeringen, något afseende måtte fästas vid detta förhållande, som jag tror mig kunna bevisa, att i många fall kan ifrågasvarande inlösen ske till oberäknelig fördel för bolaget utan att i något afseende skada annan person. Jag har intet yrkande.

Herr Philipson: Den siste ärade talarens anförande glädde mig mycket i sin början. Jag påminner mig lifligt, hurusom, när den nya aktiebolagslagen här förelåg till afgörande efter att af särskilda utskottet behandlats och tillstyrkts, han förkastade hela lagförslaget från början till slut. Det gläder mig således att nu höra, att han numera funnit, att åtminstone en § i denna lag vore af den beskaffenhet, att någon ändring icke ännu behöfdes, ty om han ansåge ändring behöflig eller att §:en icke vore i hans smak, skulle han nog vara den förste att biträda yrkandet om ändring af densamma. Så har nu icke skett, utan han önskar, att lagen måtte få förbliiva som den är. Nu fruktar jag, att både han och den näst föregående talaren, herr Leman, alldeles missförstått innebörden af min motion. Min motion afser ingalunda, att de ärade aktiebolagen, de som tillkommit före nya bolagslagen, skulle förvägras inköpa sina egna aktier. Detta är ju omöjligt, då å sådan rättighet redan finnes Kongl. Maj:ts sanktion i gamla bolagsordningar. Men när inlösen af egna aktier eger rum, hemställer jag, huruvida ej ett dylikt förhållande bör registreras, då jag förmenar, att aktiebolagslagen, när den är antagen, liksom alla lagar bör vara lika för alla — således att lagen för de äldre bör bringas så vidt ske kan i öfverensstämmelse med den för de nya. I lagen för de nya bolagen heter det, att så snart aktiekapitalet, under de omständigheter, som i lagen finnas medgifna, minskas, skall detta förhållande registreras. I lagen rörande de gamla bolagen heter det, att bolagsordningen skall innefatta föreskrift om huru förfaras bör, när aktie öfvergår på annan person än en förut varande aktieegare, men ingen föreskrift finnes i bolagsordningen angående den sedermera tillkomna registreringsskyldigheten. I dessa bolag har bolaget ännu rätt att inlösa bolagets egna aktier utan att i registret derom göra anteckning. Jag hemställer, huruvida ett sådant fritt förfarande med bolagets aktiekapital utan registreringsskyldighet kan vara förenligt med god ordning. Finnas medel till aktiers inlösen, och anser man, att bolagets kapital, sedan aktier, färre eller flera, inlösts, ändock är tillräckligt för att rörelsen och bolagets kredit ej lider derpå, så må man ju gerna lösa in sina egna aktier, men, i all rimlighets namn, hvarför skola de nya aktiebolagen, då de minska sitt kapital, nödgas gifva sådant till känna för registreringsmyndighet, då de äldre aktiebolagen kunna minska sitt aktiekapital, huru mycket de vilja, utan att gifva sådant till känna och utan att tredje man ens får en aning derom; i motionens innebörd ligger endast en hemställan derom, att ett sådant missförhållande måtte blifva rättadt. Antagligen skall man mot mig invända: Affärsfolk frågar föga efter det kapitalbelopp, som är registrerad, men jag vågar säga, att äfven sådant affärsfolk finnes, som anser att handelsregistret är ett ganska godt lexikon att tillgå, då man måhända är tveksam vid kreditgifning och dylikt. Man begagnar det nog äfven

och ser, huru aktiekapitalet minskats eller ökats, och derefter bedömer tredje man vid affärstransaktioner kapitalets värde såsom säkerhet för transaktionen. För min del kan jag icke inse, huru det af mig föreslagna förfarandet angående registrering, som är för de nya aktiebolagen lagstadgad, skulle göra de gamla bolagen någon skada. Hvad jag hört och hvad jag vet är, att i ett och annat bolag det förekommit, att när aktierna börja falla och bolagsvännen vilja uppehålla värdet på desamma, så köper någon af dem, kanske genom bulvaner, in några af bolagets aktier till högt pris, och då de af nya egaren enligt bolagsordningen till inlösen bolaget hembjudas, inlöses de af bolaget, förmodligen för att hålla dem uppe i värde. Jag har sett, huru bolag med 500,000 kronors aktiekapital inlöst aktier för 180,000 kr. och sedan i sin ställning eller bilance upptagit dessa inlösta aktier såsom en tillgång; detta är ju icke förenligt med god ordning, och sådana inlösta aktier kunna ju ej räknas bland tillgångar. En inlöst aktie är ju endast ett inlöst delaktighetsbevis i bolaget, ingalunda en tillgång. För att förekomma vidare missbruk i denna riktning, vågade jag väcka min motion, och jag är lagutskottet tacksam, för att det egnat den så mycken välvilja. Jag är icke lagkarl och kan icke döma om utskottsörslagens form, men då lagutskottet nog lär komma att försvara sitt yrkande, anser jag mig kunna våga yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
åtgärder mot
missbruk af
vissa äldre
aktiebolags
rätt att inlösa
egna aktier.
(Forts.)*

Herr Hasselrot: Såsom under den föregående diskussionen påpekats, är det i regeln för de nya aktiebolagen förbjudet att inlösa egna aktier; endast i vissa bestämda undantagsfall må inlösen ske, och det är ytterligare i lagen bestämdt, att då sådan sker, skall den registreras. Nu finnas emellertid jemte de nya en hel del gamla aktiebolag, af Kongl. Maj:t fastställda, hvilka hafva vidsträcktare rätt att inlösa sina egna aktier, och motionären anser det vara önskvärdt, att lagens förbud mot förvärf af egna aktier utsträcktes till de gamla aktiebolagen, eller att åtminstone den minskning af kapitalet, hvilken genom aktiers inlösande åvägbringas, blefve inregistrerad. Motionen innefattar sålunda tvenne alternativ, det ena att ifrågavarande förbud komme att gälla äfven gamla aktiebolag, och det andra att åtminstone registrering af aktiers inlösen skulle ske. Sedermera säger motionären, då han kommer till klämman: Jag hemställer, att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida ej, till förebyggande af missbruk af den vissa äldre aktiebolag tillkommande rätt att inlösa egna aktier, förändrade lagbestämmelser må erfordras och, om utredningen dertill föranleder, för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser. Om nu lagutskottet hade ansett sig böra tillstyrka ett sådant förbud att inlösa aktier, som motionären ifrågasätter, för de äldre aktiebolagen, så hade uppenbarligen frågan gällt något af civillags natur, och då hade naturligtvis lagutskottet icke underlåtit att begära en utredning samt lagförslag af Kongl. Maj:t. Då man återigen icke gick in på det förra alternativet, utan valde att gå den andra vägen, den att registrering skall ega rum, då inlösen af aktier sker, har lagutskottet trots sig ega full anledning att hvarken

Angående
åtgärder mot
missbruk af
vissa äldre
aktiebolags
rätt att inlösa
egna aktier.
(Forts.)

begära en utredning, ty lagutskottet ansåg det ligga i sakens natur, att en registrering i detta fall vore nyttig och gagnelig, eller att räkna den bestämmelse, som här erfordras, till det slag, hvarom Kongl. Maj:t och Riksdag hafva att gemensamt besluta. I likhet med den förste ärade talaren skall jag bedja få påpeka, att 81 § af aktiebolagslagen föreskrifver, att i afseende å bolag, hvars ordning blifvit af Konungen förut stadfäst, Konungen meddelar de öfvergångsstadganden, som i afseende på sådant bolags införande i registret må finnas vara erforderliga. Med anledning häraf har Kongl. Maj:t också utfärdat kungörelsen den 18 maj 1896 angående registrering af dessa äldre bolag. Här stadgas, att, om rätt att inlösa egna aktier är bolag förbehållen, bestämmelsen härom skall inregistreras. Om Kongl. Maj:t vid utfärdandet af denna kungörelse funnit lämpligt att stadga icke blott detta, utan äfven, att, då inlösen verkligen sker af aktier, registrering skall ega rum, så synes det uppenbart, att en dylik bestämmelse hade bort stå i kungörelsen. Då Riksdagen nu ifrågasätter just ett sådant tillägg, synes det mig sålunda ligga i sakens natur, att detta också bör ske genom administrativ bestämmelse.

Beträffande nyttan af det föreslagna stadgandet har motionären tillräckligt tydligt ådagalagt denna, och jag skall alltså icke nu yttra mig derom. Jag skulle emellertid, då jag erkänner, att den form, lagutskottet använt för sitt skrifvelseförslag, möjligen icke är fullkomligt tillfredsställande, vilja föreslå en annan formulering. Väl kända kammarens obenägenhet att godkänna ett på rak arm formuleradt förslag, tillåter jag mig emellertid att yrka på återremiss. Lagutskottet skall då äfven blifva i tillfälle att taga under öfvervägande de olika synpunkter, som nu under debatten framhållits.

Herr Nyström, Carl: Jag skall bedja att först med några ord få göra ett litet förtydligande af hvad jag förut i saken anfört.

Då jag nämnde, att ett aktiebolags styrelse bör vara mycket säker på sig för att kunna använda bolagets penningar till inköp af egna aktier, menade jag, såsom jag äfven trodde framgå af hvad jag sade, naturligtvis, att inlösningsen skulle ske för *bolagets* egen räkning. Om styrelsemedlemmarne för sin egen privata räkning inköpa aktier, har sådant ju icke med föreliggande motion att göra. Sker det åter för bolagets räkning, måste man, såsom sagdt, vara mycket säker på sin sak för att icke till äfventyrs utomståendes, fordringsegares och andras, rätt kränkes. Slutligen vill jag nämna, att det synes mig, som om herr Philipson, oaktadt sin stora erfarenhet i dylika frågor, fäster alldeles oskäligt stor vikt vid det belopp, hvartill aktiekapitalet är i räkenskaperna eller i bolagsregistret upptaget. Herr Leman har redan sagt, att för hvar och en, som vill inlåta sig uti affärsförbindelse med ett aktiebolag, duger det icke att blott se till den ena sidan af räkningen eller, med andra ord, beloppet af det kapital, som för bolaget är inregistrerad, ty allt beror på, huru tillgångarne äro värderade. Äro dessa för högt upptagna, finnes bland tillgångarnas bokförda värde en mängd ihålligheter, då kunna aktiekapital och reservfond framträda i det mest lysande skick och dock affären i alla fall vara genomruttet.

Den försigtige affärsmannen pröfvar först, huru tillgångarne äro upptagna, och fäster sig icke vid hvad registret uppgifver såsom aktiekapitalets belopp. Det är därför icke rätt att fästa uteslutande afseende vid denna post.

Då slutligen herr Philipson så mycket gläder sig åt, att en enda paragraf af de 81, som aktiebolagslagen innehåller, är så beskaffad, att lagens motståndare föredraga dess lydelse framför en föreslagen ändring, så får jag säga, att herr Philipson enligt min mening är lätt road.

Angående ötgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags egna aktier.
(Forts.)

Herr Leman: Herr Philipson nämnde, att aktiebolag i allmänhet vid inlösning af egna aktier använde sitt aktiekapital. Jag tror mig hafva en temligen rik erfarenhet om dylika transaktioner, och jag vågar påstå, att nästan endast i undantagsfall aktiekapitalet härvid kommit till användning, utan hafva medel för inlösningen tagits från reservfonden eller från den besparade vinsten. Då frågar jag: När erfarenheten visar, att i de flesta fall, då inlösning sker af egna aktier, reservfonden och vinstmedlen anlitas, hvad tjenar då registreringen till? Jag vill taga ett exempel: Ett bolag har ett aktiekapital af 500,000 kronor; detta är fullkomligt intakt och äfven inregistrerad. Det har äfven en reservfond och andra disponibla medel, men uppgift härom förekommer aldrig i registret. Om för sistnämnda medel lösen för egna aktier utbetalas till belopp af t. ex. 150,000 kronor, hvar skall man se detta i registret? Detta rör icke aktiekapitalet, och det är detta fall, jag påstår oftast förekommer.

Då jag förra gången hade ordet, yrkade jag afslag, men då jag icke vill hindra en allsidig utredning af den föreliggande frågan, förenar jag mig gerna med lagutskottets ordförande i hans yrkande på återremiss, under förhoppning, att, bland andra, äfven den nu af mig framhållna synpunkten måtte tagas i betraktande.

Herr Philipson: Jag begärde ordet för att återtaga mitt förra yrkande och förena mig med lagutskottets ärade ordförande.

Af herr Lemans yttrande rörande sjelfva saken framgick, att, enligt hvad han erfarit, inlösning af egna aktier vanligen sker för besparade vinstmedel, icke med medel, tagna från aktiekapitalet. Det skulle emellertid af detta hans yttrande kunna tydas så, som om ett aktiebolag hade sina tillgångar af vissa slag fördelade t. ex. i olika skåp, aktiekapitalet uti ett, reservfonden i ett annat och den odisponerade vinsten i ett tredje. Men så är icke förhållandet. Uti alla industriella och äfven andra aktiebolag är aktiekapitalet, reservfonden och den odisponerade vinsten, om jag så får säga, hoprörda till ett, bestående vanligen af fastigheter, maskiner, rudimaterier, fordringar och varor m. m. Ingen kan säga, hvilka af dessa representera kapitalet eller afsatta fonder. Pengarne till inlösen af aktier kunna vid förefallande behof uttagas på eller lånas af närmaste bank och behöfva icke tagas från reservfonden eller andra fonder. Ett faktum är det, att då inlösning af ifrågavarande art förekommer, och derpå en del af aktiekapitalet nedlägges, minskas detta kapital dervid, och det är

Angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags rätt att inlösa egna aktier.
(Forts.)

absolut emot alla i den utländska lagstiftningen tillämpade principer, att sådana förändringar ega rum; i hvarje fall tillåtas de icke, utan att allmänheten genom registreringen derom hålles i kännedom. Aktiebolags-komitén, hvar till jag hade äran att räknas, hemstälde äfven, att aktiebolag icke finge innehafva egna aktier, och, mina herrar, då denna stora förmån i vissa fall finnes tillåten de äldre bolagen att deraf begagna sig — och en förmån måste det ju anses vara, då man i så hög grad håller på denna rättighet — och då bolagen vilja begagna sig af densamma, så kan man med fog begära, att ordning iakttages vid dess begagnande genom att för tredje man gifva till känna, huru många egna aktier äro ineliggande och huru många äro utlemnade, och det kapitalbelopp, dessa senare motsvara. Herr Leman säger: Köper ett bolag tillbaka sina aktier, så behöfver allmänheten icke derom underrättas, ty det kommer icke allmänheten vid. Den, som inlåter sig i affärer med bolaget, bör granska dess tillgångar, tillägger herr Nyström, och det är möjligt, att herr Nyström förstår att göra detta och bedöma värdet af desamma, men den stora allmänheten kan det icke. Jo, gent emot herr Leman vill jag hafva sagt, att det nog kommer allmänheten vid — förhållandet är ju, att de nya aktiebolagen skola inregistrera hvarje med aktiekapitalet skeende förändring, men de äldre äro icke dertill skyldiga, hvarigenom allmänheten, som ej känner, hvilka aktiebolag som höra till den förra eller den sednare kategorien, lätt kan vilseledas. I utlandet är det den stora firmaregisterboken, till hvilken alla hänvända sig för upplysnings erhållande, och hvilken tydligen säger, hurudan bolagets ställning är. Om man också derutöfver bör konstatera denna genom att granska och till sitt värde uppskatta bolagets upptagna tillgångar för att deraf skapa sig ett riktigt omdöme, så får jag säga, att kanske herr Nyström, men icke många kunna utföra en sådan värdering och granskning, ty dertill erfordras både lång tid och sakkunskap.

Jag anhåller få förena mig med lagutskottets ordförande och yrkar återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande endast yrkats, att detsamma skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Ifrågasatt tilligg till gällande lag beträffande testamentc.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion angående tillägg till gällande lag beträffande testamentc.

Herr Ljungberg: De brister, som för närvarande vidlåda testamentslagstiftningen i vårt land, äro så påtagliga, att hvar och en måste förundra sig, att icke lagutskottet sökt afhjelpa desamma. För när-

varande äro förhållandena sådana, att om t. ex. någon, som icke har bröstarfvingar, testamenterade bort all sin egendom för realiserandet af en resa till månen eller för uppnåendet af polen — det ena är, praktiskt sedt, ungefär detsamma som det andra — så skulle man hafva rättighet att göra det och lemna sina arfvingar alldeles blottställda, blott testamentet vore *formellt* riktigt uppsatt. Utskottet hyser den uppfattningen, att det hufvudsakliga af hvad motionären föreslagit redan är "gällande i svensk rätt", ehuru icke skrifven lag finnes rörande denna sak, och att om i ett testamente sådana oförmligheter skulle förekomma, att detsamma icke kunde efter ordalydelsen verkställas, komme det att "af rätten blifva underkänt". Detta låter ju ganska fördelaktigt för t. ex. arfvingarne efter ingenjören Nobel; men hvar och en vet, att saken icke är så enkel, och jag kan icke förstå, hvarifrån utskottet lått den åsigten, att gällande lag icke skulle behövas, utan att en domare skulle kunna döma efter den oskrifna rätten. Sådant går väl icke an; skulle en underdomstol försöka tillämpa dessa grundsatser i testamentsfrågor, har jag största anledning att antaga, att hans domslut skulle af öfverdomstolen komma att ogillas. Jag har i motionen anfört ett exempel, som visar, huru egenomliga förhållanden med nu gällande lagstiftning kunna uppkomma; det stora Nobelska testamentet, som gäller mer än 30 millioner, är, om man skall följa dess ordalydelse, alldeles overkställbart, ty för utförande af testators vilja fordras en storartad verksamhet af fleras institutioner, men någon ersättning härför omtalas icke, utan denna måste, utan allt berättigande, tagas ur boet, och lika litet nämnes i testamentet, hvilken som skall emottaga och förvalta denna stora egendom, hvilket ju icke skulle kunna försiggå utan kostnader. För öfrigt torde väl knappast någon motionär hafva bättre stöd för sitt förslag än jag vid detta tillfälle, då både lagkomitéu och den äldre lagberedningen yttrat sig i samma riktning. Om utskottet icke velat, såsom jag också i motionen föreslagit, i dess första moment, framlägga något bestämdt förslag till lag, kunde det åtminstone hafva beaktat det andra momentet, som innehåller en hemställan, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte begära utarbetandet af förslag till en ny testamentslag. Här förekommer det besynnerliga förhållandet, att utskottet visserligen talat om första momentet, men alldeles icke fäst sig vid det andra. Det låter på utskottet, som om det gerna skulle hafva bifallit hvad jag i sista momentet yrkat, om det blott genomläst detta moment. Det säger nemligen: "bestämmelser af sådan art, som motionären förordat, och som omförmälas i lagkomiténs och äldre lagberedningens lagförslag, torde väl för fullständighetens skull kunna ifrågasättas, om och när det blifver fråga om en ny testamentslagstiftning, men att nu, utan samband med en sådan fullständigare lagstiftningsåtgärd, till gällande lag göra tillägg i sådant syfte, anser utskottet ej erforderligt". Nu frågar jag: Är det icke fråga om en ny testamentslagstiftning, då jag just i senare momentet af min motion begärt en sådan? Det hade varit ganska enkelt för utskottet att, då det icke velat bifalla det af mig framställda förslaget till ny paragraf uti 17 kap. ärfdebalken, hemställa om en skrif-

Ifrågasatt tillägg till gällande lag beträffande testamente (Forts.)

*Ifrågasatt
tillägg till
gällande lag
beträffande
testamente.
(Forts.)*

velse till Kongl. Maj:t. Då nu utskottet icke gjort detta, får jag förnya mitt yrkande på bifall till andra momentet af motionen, som lyder sålunda: att "Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse med anhållan, att ny testamentslag eller förslag till i angifvet syfte erforderligt tillägg till 17 kap. ärfdabalken måtte utarbetas och för nästinstundandē Riksdag framläggas."

Herr Ölander: Lagutskottet har afstyrkt föreliggande motion hufvudsakligen på den grund, att det anser de föreslagna bestämmelserna helt och hållet öfverflödiga och onödiga. Hvad är det motionären egentligen önskar? Han begär, att om i ett testamente vid rättigheten att tillträda hvad deri gifvits skulle vara fästadt vilkor, stridande mot lag och goda seder, skulle ett sådant testamente förklaras ogiltigt. Tror verkligen motionären, att ett dylikt testamente äfven efter nu gällande lag skulle vara giltigt? Det tror jag visst icke, ty innehåller det bestämmelser, stridande mot gällande lag, är det olagligt och kan icke hafva någon verkan. Skulle det åter strida emot goda seder, är det att anse såsom pactum turpe och är såsom sådant utan all betydelse. Vidare föreslår motionären: "har man i testamente satt annat vilkor, som finnes otjenligt eller vare sig i saknad af nödiga bestämmelser för dess utförande eller annorledes ej uppfyllas kan", vare det äfvenledes utan verkan. Om nödiga bestämmelser för ett testaments utförande saknas, så att det ej kan uppfyllas, faller det ju på sin egen otydlighet, och då det icke kan sättas i verket, kan det ju icke heller hafva någon verkan. Hvad åter angår, att testamente, som innehåller otjenliga bestämmelser, skulle af rätten förklaras ogiltigt, så är detta något, som lagutskottet icke kan gå in på, ty det skulle strida mot den erkända grundsatsen, att en aflidens vilja bör respekteras, och härmed öfverensstämmande vore icke att till rätten öfverlemna bedömandet, huruvida ett testamente på grund af otjenliga bestämmelser skulle vara bestående eller icke. Förekomsten af dylika bestämmelser lär icke i och för sig böra föranleda ett testaments upphäfvande. Då den föreslagna nya testamentslagen skulle grundas hufvudsakligen på de omständigheter, som lagutskottet sålunda ansett dels onödiga och dels olämpliga, har lagutskottet icke heller ansett sig kunna bifalla nämnda skrifvelseförslag, och på dessa grunder får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionens senare alternativ; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 19 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af slutting.

*Ifrågasatt
ändring af
gällande be-
stämmelser om
kungörande af
slutting.*

Herr Rudebeck: Herr grefve och talman, mina herrar! Denna motion förevar, såsom herrarne minnas, vid förra riksdagen, blef då af lagutskottet tillstyrkt och af Andra Kammaren antagen, men af denna kammare afslagen. Motionären, som icke kunnat godkänna de skäl, hvilka föranledde detta afslag, har sökt bemöta desamma, men detta hans bemötande utmynnar egentligen i ett uttalande af hans missnöje med embetsmän och ett påstående, att de utan tvekan tyda föreskrifter, som gälla dem, så som för dem sjelfva är lämpligast. Jag skall emellertid bedja att få fästa kammarens uppmärksamhet på innebörden i motionen. Syftet med den ser man i första delen af hans anförande, der det heter: "Då en domhafvande, som hölle ett ting exempelvis i början af februari, ju kunde utsätta tid för samma tings afslutande till hvilken dag och månad, han behagade, under vårens eller försommarens lopp, kunde nyss anförda bestämmelse, som tilläte domhafvanden att inskränka publicerandet af sluttinget till en kungörelse i tingslagets kyrkor söndagen före tingets hållande, tydligen på ett oskäligt sätt betunga de rättsökande eller deras -- ofta ej ens å orten vistande -- ombud, hvilka icke hade någon annan genom lagstiftningen dem beredd möjlighet att med säkerhet erfara dagen för sluttinget än att söndag på söndag låta efterhöra, om kungörelse i kyrkan skett."

Till en början vill jag då erinra derom, att det finnes två olika tingsordningar, nemligen den äldre, gällande ännu i de domsagor, som bestå af flera än två tingslag, samt den nya, gällande i tingslag, som ensamt utgör en domsaga, så ock då två tingslag äro till en domsaga förenade. Enligt den förra ordningen börjar i hvarje tingslag lagtima tinget å dag, som domhafvanden sjelf bestämmer, och sedan förhandlingarne dervid afslutats, sammanträder rätten i regel först vid det s. k. sluttinget, närmast afsedt för meddelande af utslag i de till rättens pröfning öfverlemnade mål och ärenden, deri rätten ej fattat beslut, innan rätten åtskildes. Genom den nya tingsordningen har införts lagtima sammanträden med häradsrätten, der domsagan är bildad af ett tingslag, hvarje och, der den är bildad af två tingslag, hvarannan månad -- dock med undantag af juli och augusti månader -- och denna tingsordning bestämmer derjemte, att sammanträde för tingets afslutande, d. v. s. sluttinget, får ej hållas senare än för vårtinget den 15 juli och för höstetinget den 31 december.

Der denna tingsordning gäller, kunna de rättsökande icke erfara de svåra olägenheter, som motionären i de ofvan citerade orden angifvit såsom skäl för sitt yrkande.

Att, såsom förhållandet kan blifva, der den äldre tingsordningen gäller, sluttinget hålles först flera månader efter tinget, är en olägenhet, men den afljelpes icke genom motionärens förslag om bestämmelser i fråga om kungörande af slutting, ty äfven om det bestämdes, att kungörandet skulle ske tre veckor förut, så skulle, der tinget hållits

*Ifrågasatt
ändring af
gällande be-
stämmelser om
kungörande af
slutting.
(Forts.)*

t. ex. i början af februari, den olägenhet, motionären klagat öfver, eller besväret för en part eller dennes ombud att söndag efter söndag efterhöra kungörelsen, icke derigenom blifva synnerligen mycket afhjelpat. Deremot framhölls, då denna fråga förra riksdagen var före, och det vill jag få å nyo framhålla, att en bestämmelse sådan som motionären synes afse kan medföra ganska betydliga olägenheter i de domsagor, der den nya tingsordningen är gällande. Om nemligen domaren blir skyldig att lång tid förut bestämma dag för tingets afslutande, tvingas han, för att vara säker om att arbetet skall vara färdigt äfven i den händelse något oförutsedt hinder skulle mellankomma, att sätta dagen för sluttingen så sent inom terminen, han möjligen kan. Men detta är för parterna en mycket stor olägenhet. Ty då ordinarie sammanträde hålles i eua tingslaget i december månad och förut hållits i andra tingslaget i samma domsaga i november, så ligga till utarbetande två sammanträdens mål och ärenden. Skall domaren då vara skyldig att mycket tidigt bestämma dagen för hvartera tingets afslutande, nödgas han välja den i lag medgifna senaste dag. Men då blir följden den, att en part så sent som den 31 december erhåller ett rättens beslut, som måhända innebär ett föreläggande för honom att inkalla vittne eller införskaffa handlingar till nästa ordinarie ting, som börjar den 13 påföljande januari. Det synes mig för den skull böra öfverlemnas åt domarens eget bepröfvande att ordna med kungörandet om sluttingen. Och då han har detta åliggande, är det alldeles uppenbart, att honom tillkommer att låta kungörandet ske så långt förut, att parterna i nödig tid få kännedom derom dagen före sluttingen. Motionären har icke åberopat något fall, der kungörelsen skett för sent, så att en part deraf lidit. Då lagen anbefaller domaren att låta förut kungöra dagen för sluttingen, så, ehuru motionären säger, att hvarje förnuftig människa vet, att en embetsman tyder de lagbestämda formerna så mycket som möjligt sig till fördel, får man väl ändå antaga, att domaren inser meningen med denna föreskrift och förstår att rätt tillämpa den, och jag vidhåller, hvad såväl en annan talare som jag yttrade förra gången, denna fråga var före, att ett tillvägagående härutinnan af domaren, sådant som motionären anser kunna betaras, är ett åsidosättande af domarens embetspligt, derå ansvar bör följa.

Jag vill sammanfatta mina skäl sålunda, att det förslag, motionären framställt, icke leder till det mål, han åsyftar, men att dess genomförande deremot kan medföra olägenheter af betydelse, och af dessa skäl kan jag för min del icke annat än yrka afslag. Slutligen vill jag särskildt betona, hurusom förhållandena äro ofantligt olika på olika orter och att det blefve högst olägligt och ingalunda för parterna förmånligt, om hänsyn icke finge tagas till dessa förhållanden. Inom den domsaga, jag är satt att förvalta, äro i följd af allmogens sed att under vintern söka arbetsförtjenst på andra trakter sammanträdena under januari, februari, mars och april månader ofta kortare, men deremot sammanträdena under maj och juni månader mycket längre till följd af att större antal ansökningsärenden och tvistemål då förekomma. Samma är, ehuru icke af enahanda anledning, stundom i viss mån fallet i november och december, i jemförelse med september och oktober.

Detta gör det för domaren ändå svårare att kunna långt förut bestämma dagen för sluttinget. Såvidt jag förspott, har aldrig någon olägenhet förmärkts af de nu gällande bestämmelserna. Jag anhåller på anförda skäl om afslag på utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande endast yrkats, att hvad utskottet hemställt skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 19 och 22 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 23, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande bestämmelser rörande skydigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m., prestgård samt tingshus och häradsfängelse.

Punkten 1.

Herr Hasselrot: I motsats till lagutskottet, som säger, att det icke finnes någon i sakens egen natur grundad anledning, hvarför fastigheter böra hafva sig ålagda en drygare börda i fråga om byggnad och underhåll af kyrka, prestgård, tingshus m. m. än öfriga beskattningsföremål, anser jag, att det ligger så godt som i sakens natur, att med eganderätten till fastighet är förenadt ett större och viktigare intresse att få dessa byggnader ordnade på lämpligt sätt än för dem, som inom komunen skatta för lön, inkomst af industriell rörelse eller dylikt. Vidare är det gifvet, att den fastighet, som ligger inom församlingen eller tingslaget, har fortfarande för lång framtid nytta och gagn af en dylik byggnad, som uppförts inom det område, hvartill fastigheten hör, men detta är icke förhållandet beträffande annan egendom. Den inkomsttagare, som det ena året bidrager till en sådan byggnad på ett ställe, kan det andra året hafva flyttat till en annan ort, der han då kanske får skatta för enahanda ändamål. Principen, att för fastighet skall betalas till dessa byggnader mera än för den lösa inkomsten, tror jag således är riktig. Huruvida åter den nu bestämda proportionen 4 : 1 är riktig, derom tillåter jag mig icke att uttala någon bestämd mening. Ett faktum är dock, att detta stadgande tillkommit så sent som 1885 efter en mångårig tvist olika tänkande mellan; och jag vågar hysa den uppfattningen, att då man så nyss som 1885 — lagutskottet säger visserligen, att 13 år är en lång tid; ja, i en enskild människas lif, men i en stads lif är den ringa — då man så nyss har efter mångåriga strider och brytningar olika meningar emellan kommit till ett resultat, är det icke riktigt att nu ändra detta, då icke tvingande förhållanden dertill finnas. Jag tror, att ingenting motverkar öfverenskommelser i sådan riktning så mycket, som att den, som vunnit något,

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skydigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrkas m. m.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

strax vill tumma och ändra på detta. Har man nått ett mål, en öfverenskommelse, bör man hålla sig dervid åtminstone en relativt längre tid. Jag tillåter mig att särskildt beträffande byggande af kyrka och prestgård påpeka, att lagen i ett annat afseende, nemligen vid val af prest, uttryckligen gör skilnad mellan fastighet och annan inkomst. Då röstar annan inkomst icke för mer än $\frac{1}{2}$ af jordbruksfastighetens röstetal, naturligtvis af samma skäl, som gör, att skyldigheten att bygga är större för den senare än för den förra arten af beskattningsföremål. Den, som eger en fastighet, har mera stadigvarande intresse af att få en god prest än den, som kanske kort efter valet flyttar till en annan ort. Skyldigheter och rättigheter böra ju stå något så när i förhållande till hvarandra. Så länge man erkänner, att den, som innehar en fastighet, bör vid val af prest hafva större rösträtt än den, som har lös inkomst, så länge bör ock fastigheten bidraga till byggande af kyrka och prestgård i större proportion än den lösa inkomsten.

På grund af hvad jag nu och flera gånger förut i kammaren anfört i denna fråga, tillåter jag mig yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Wester: Jag kan icke följa lagutskottets högt ärade ordförande i denna fråga, utan skall jag i stället bedja att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Denna fråga — om den kommunala byggnadsskyldigheten — hör helt visst till de kvarlevor från en länge sedan förfluten tid, då inga andra beskattningsföremål förefunnos på landet än det personella och hemmantalet. Att detta oaktadt icke en rättvis och jemlik beskattning i detta hänseende, såsom i alla andra frågor, blifvit genomförd, det torde väl bero på denna kammare och dess ärade lagutskottsordförande, som hafva den uppfattningen, att frågan vunnit, hvad man kallar, gammal häfd. Det är här icke fråga om att öfverflytta en beskattning från ett beskattningsföremål till ett annat och lägga den der den förut icke legat, utan att rätta ett missförhållande, som förut blifvit infördt, och jag skall därför bedja att i korthet få visa, huru frågan utvecklats sig.

När fordom byggnader af denna beskaffenhet, såsom kyrka, prestgård och tingshus, skulle utföras, var det icke allenast lag, utan äfven bruk, att arbeten utfördes, så att säga, in natura. Det utgjordes då dagsverken i tur och ordning efter matlag, och den fattige fick i sådant fall utgöra lika många dagsverken som den rike. När sedan denna dagsverksskyldighet borttogs, fördelades icke skattebördan på samtliga dem, som förut burit den inom orten, utan lades på ett enda beskattningsföremål, nemligen jordbruket. Det var sålunda å ena sidan en stor rättvisa, som skedde, då man tog bort den personella beskattningen i denna fråga men man begick å andra sidan en orättvisa, då skatten icke fördelades lika på de skattskyldige. Då sålunda den gamla, ursprungliga beskattningsgrunden, sådan som den i viss mån vunnit häfd, helt och hållet blifvit ändrad, kan jag icke finna, hvarför man i detta speciella fall skall lägga beskattningen endast på ett enda skatteföremål. Man kan väl icke förneka, att en inkomsttagare likasom en näringsidkare har lika stor nytta, lika stort behof af kyrka och tings-

hus som t. ex. en hemmansegare. Lagutskottets ärade ordförande sade nyss, att det träffades en öfverenskommelse 1883 derom, att skatten skulle så förändras, att inkomsttagare skulle betala $\frac{1}{4}$ mot fastighetssegare. Det är visserligen sant. Men jag vill icke säga, att detta aftal var en kompromiss, utan fast mer en vapenhvila. De, som ansågo sig orättvist taxerade i detta hänseende, fingo taga hvad de kunde få. De kunde icke få mera. De togo detta för den gången. Men det finnes icke ett ord hvarken i motiveringen eller klämman, att detta var ett aftal, som skulle gälla för all framtid, och det kunde ej heller finnas der. Tvärtom visar motiveringen tydligt, att det var den rätta riktning, i hvilken frågans lösning borde gå, och således torde lagutskottet dermed hafva erkänt, att om en förändring icke kunde ske på en gång, borde man dock så småningom gå i denna riktning. Nu hafva flera år förflutit sedan dess, och jag anser för min del, att vi icke böra släpa med detta tvistefrö in på ett nytt sekel, utan då lagutskottet tillstyrkt en ändring, vill jag också hemställa, att Riksdagens Första Kammare måtte i denna fråga tillmötesgå den Andra Kammaren och bifalla hvad lagutskottet föreslagit. Mina herrar, denna fråga är från rent ekonomisk synpunkt icke af synnerligen stor betydelse, men desto större från rättslig, och det är därför jag vördsamt anhåller om bifall till lagutskottets förslag.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

Herr Andersson, Gustaf: Då jag är den enda inom denna kammare, som afgifvit min röst för utskottets förslag, skall jag tillåta mig att med ett par ord bemöta de invändningar, som af lagutskottets ordförande äro uttalade mot förslaget.

Lagutskottets ordförande säger, att det skulle vara origtigt, att en person, som kan få skatta än på det ena och än på det andra hållet, skall få bidraga till byggnad och underhåll af kyrka och prestgård m. m. på båda hållen. Det är ju möjligt, att så kan inträffa, men lika ofta är det möjligt, att motsatsen inträffar, att en person, som bor i en församling, der kyrkan blifvit gammal och behöfver ombyggas, flyttar till en ort, der kyrkan är nybyggd och der han således är iri från utgifter i detta afseende. Det ena får hjälpa det andra och kan således icke hafva någon inverkan härvidlag.

Äfven säger lagutskottets ärade ordförande, att därför att en industriidkare eller tjänsteman får rösta för blott $\frac{1}{2}$ mot jordbrukarne vid tillsättning af prest, så ligger det i sakens natur, att han icke heller skall deltaga mera vid byggande eller underhåll af kyrka m. m. Jag medgifver gerna, att deri ligger en orättvisa, och för min del skulle jag vilja vara med om att få en ändring i detta afseende, i fall industriidkare och tjänstemän finge samma utgifter till kyrka och prestgård m. m., som jordbrukarne hafva.

Min tro är den, att 1885 års riksdagsbeslut icke var afsedt att bestå en längre tid, utan var endast ett öfvergångsstadgande. Nu hafva 13 år förflutit sedan dess. Tiden kan alltså vara inne att vidtaga en lagförändring, i synnerhet som vi se, att i medkammaren motioner i detta afseende framkomma år efter år. Jag gillar visst icke, att motioner af samma beskaffenhet så tätt återkomma, och jag

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

anser icke frågan vara af den vikt och betydelse, att den bör komma igen det ena året efter det andra. Lika litet som vi jordegare blifva ruinerade, om vi fortfarande hafva det som det varit, lika litet blifva industriidkare och tjänstemän ruinerade, i fall de, i likhet med oss, få deltaga i denna beskattning.

Jag tror emellertid, att det vore välbetänkt af Första Kammaren att i denna fråga gå medkammaren till möte och icke, genom att afslå frågan år från år, öka Andra Kammarens misstroende emot oss. Att det icke är rättvist som det är, skall jag be att få visa med ett enda exempel. Det finnes nog många, fastän jag icke skall framdraga flera än ett. Genom det uppsving, som industrien haft i vårt land, hafva i många kommuner den ena fabriken uppstått efter den andra. Kyrkorna i dessa kommuner voro alldeles tillräckliga, innan dessa fabriker kommo till, men sedan blefvo de det icke. Jag vet särskildt en kommun, der en industriel inrättning uppstått och der man nu blifvit tvungen att företaga byggandet af en ny kyrka. Orsaken hertill är naturligtvis den, att sedan den ifrågavarande industriella inrättningen uppstått, har folkmängden ökats i den grad, att kyrkan, som förut var tillräcklig, nu blifvit otillräcklig. Jag hemställer till eder, mina herrar, med hvilka känslor jordbrukarne inom denna kommun skola lemna sina bidrag till det nya templet. Att det är orättvist som det nu är, kan icke nekas.

Jag skall be att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Wijk: Jag kan visserligen icke instämma i det slut, hvartill lagutskottet kommit; men om jag å ena sidan icke kan göra detta, kan jag å andra sidan icke neka till, att det synes mig vara icke så alldeles riktigt, att de icke jordegande skattskyldige skola lemna så föga bidrag till dessa byggnader. Det kan icke förnekas, att alla skattskyldige hafva lika stort behof och samma nytta af byggnaderna i fråga. Skälet, hvarför jordegaren får betala mera till dem, är helt naturligt det, att de andra skattdragande äro mera rörliga. Men då man kan säga, att det är regel, att, när ett sådant byggnadsföretag på landsbygden numera företages, kostnaderna icke bestridas under kort tid, utan genom amorteringslån på längre tid, till följd hvaraf de icke träffa så hårdt som förr, synes det mig, att man borde taga ett steg, som enligt min tanke mera närmade sig rättvisa, att man sålunda kunde beräkna de icke jordegande skattskyldiges bidrag efter hälften af fyrktalet i stället för såsom nu efter en fjerdedel. Att nu framställa ett sådant yrkande skulle förmodligen icke leda till något resultat, då jag antager, att Andra Kammaren kommer att bifalla utskottets förslag. Det skulle under sådana förhållanden blifva en sammanjemkning, och denna sammanjemkning kanske ginge ut på ett bidrag efter $\frac{6}{7}$ af fyrktalet för den lösa egendomen, hvadan frågan antagligen skulle falla i Första Kammaren. För min del anser jag lämpligare yrka återremiss, i förhoppning att i Andra Kammaren någon komme att göra detsamma. Man kunde då möjligen få ett förslag från lagutskottet, gående ut på, att andra beskattningsföremål än fastighet

skulle deltaga i byggnadskostnaden efter hälften af åsatt fyrkta! Jag anhåller således att få yrka återremiss.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m. (Forts.)

Friherre von Kræmer: Den gamla lagen om byggande af kyrka med hvad dertill hörer, sockenstuga m. m. innehöll en hel del föreskrifter, som nu, och detta med rätta, förefalla oss nära nog antediluvianska. Sålunda stadgade den gamla lagen: att vid byggnad af kyrka med hvad dertill hörer skulle byggnadsvirke, körslor och "annan kostnad" utgöras efter "mantal" och dagsverken efter "matlag". Redan så tidigt som 1876 hade man dock funnit denna beräkning efter "mantal" vara alldeles föråldrad, hvarför man så till vida reviderade författningen, att man i stället för mantal insatte, att "fast egendom" skulle utgöra besväret "efter fyrktalet". Men samma skyldighet, som förut ålades dock fasta egendomen, att nemligen lemna byggnadsvirke, körslor och utgöra annan kostnad, hvarjemte matlagen skulle, äfven som förut, utgöra dagsverken. När då någonting skulle utföras, var den stora svårigheten att precisera, hvad som menades med "matlag". Detta föranledde oupphörliga tvister. Således fans det t. ex. prejudikat på, att statfolk icke vore matlag — men backstugusittare deremot vore matlag.

Så kom år 1885; jag tog mig då friheten att väcka en motion i denna fråga. En alldeles likalydande motion väcktes i Andra Kammarerna af den högt aktade, dåvarande representanten Per Nilsson i Råby. — Denna motion tillstyrktes med en obetydlig förändring angående "socknestufva" af lagutskottet och blef också Riksdagens beslut samt är den ännu gällande lagen. Detta var ju ganska tillfredsställande, emedan derigenom den väsentliga förbättringen vanns, att naturaprestationerna och dagsverkena försvunno, och att kostnaden skulle kontant utgöras efter fyrk. En olikhet stannade dock dervid kvar, nemligen att för fastighet skulle betalas efter hela fyrktalet, men för andra beskattningsföremål blott efter fjerdedelen deraf. — Det var ju i alla fall, som sagdt, en väsentlig förbättring emot det föregående tillståndet. Men jag tillstår upprigtigt, att vi aldrig betraktade vårt förslag såsom någonting annat än ett *öfvergångsstadgande*, ty något bestämdt skäl, hvarför fastighet skall bidraga med mera än andra föremål, kan jag för min del icke finna. Man säger visserligen, att den, som innehar fastighet, stannar vanligtvis längre i församlingen än den, som skattar af inkomst. Detta kan, med den rörlighet, som fastigheterna nu hafva, vara ganska osäkert. — Fastigheten kan säljas året efter sedan innehafvaren fått betala för hela fyrktalet. Och hvad det angår, att det skulle vara någonting särdeles motbjudande för t. ex. en mindre löntagare, en stationstjensteman eller dylikt, att få deltaga i kyrkobyggnad eller någonting annat till kyrkan hörande, såsom t. ex. anläggningen af en ny begravningsplats eller utvidgningen af den gamla, och sedan möjligen året derpå få flytta och komma till en annan socken, så tror jag, att han i allmänhet skall taga det ganska lugnt att ej genast få begagna sig af begravningsplatsen. Såsom en föregående talare påpekade, är det också mycket möjligt, att motsatsen inträffar, eller att han flyttar just året innan en sådan kostnad för kyrkan skall betalas och

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande skyl-
digheten att
deltaga i
byggnad och
underhåll af
kyrka m. m.
(Forts.)*

kommer till en socken, der sådant företag just nyss är betaldt, och der han således får åtnjuta alla fördelarne deraf utan något sitt bidrag. I alla sådana fall gäller den gamla satsen, att: "lycka träffar man". Att söka lagstifta mot *otur* torde vara och förblifva förgäfvat!

Det förefaller mig därför såsom den enklaste rättvisa, att man nu toge bort detta öfvergångsstadgande och läte all fyrk bidraga lika, såsom lagutskottet nu i sitt förslag hemställt.

Hvarför jag icke år 1885 genast gjorde ett sådant yrkande var, emedan det då var själfklart omöjligt att därför vinna något bifall. Året förut hade nemligen Riksdagen beslutit att för byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse skulle läggas till grund, att fastighets fyrk skulle bidraga för hela beloppet och de öfriga fyrkarne med endast $\frac{1}{4}$, och samma Riksdag beslöt också, att i afseende på prestgårdsbyggnad samma förhållande skulle ega rum. Detta sistnämnda Riksdagens beslut blef icke af Kongl. Maj:t fastställt, men året derpå förnyades det med en liten förändring genom en kongl. proposition, och denna bifölls af Riksdagen.

Klämda mellan dessa två stora fakta, att för tingshus och häradsfängelse proportionen i afseende å byggnadsskyldighet var bestämd såsom 4 mot 1, och för prestgård likaså, kunde vi omöjligt föreslå, att för kyrka och hvad dertill hörer byggnads- och underhållsskyldigheterna skulle vara lika för all fyrk.

Nu ha dock sedan dess 13 år förflutit. En talare, jag vill minnas att det var lagutskottets ordförande, fann tiden vara alltför kort för att "redan" göra någon ändring i afseende å hithörande bestämmelser. Jag kan icke förstå, att 13 år, i vår brådslande tid, skulle vara en så kort period, att man icke efter densamma skulle kunna göra en sådan detaljförändring som den här föreslagna, eller att alla skola lika bidraga till de ifrågavarande tre slagen af byggnader.

Jag vill särskildt påpeka, att i mycket oftare förekommande och viktigare fall, såsom i afseende å folkskoleutgifter och byggnader därför, som kanske äro de mest betungande af alla utgifter inom kommunerna, bidraga alla lika efter fyrk. Likaså för fattigvård och fattighusbyggnader m. m. Kan det då vara skäl att behålla den gamla proportionen — eller missproportionen — endast i afseende å de tre här ifrågavarande byggnaderna, som jemförelsevis så sällan komma i fråga? Jag skulle dock tvekat att yrka bifall till lagutskottets förslag, om det blott hade gällt utgifter för kyrka och hvad dertill hörer, hvarom i nu föredragna 1:sta punkten är fråga; men då lagutskottet i följande punkter, som dock icke ännu äro föredragna, har genomfört samma princip äfven för byggande och underhåll af prestgård och tingshus samt häradsfängelse, synes mig utskottet verkligen hafva inlagt en så stor förtjänst i afseende å förenklingen af hit hörande stadganden, att det förundrar mig, att man vill motsätta sig utskottets vackra och följdriktiga förslag!

Jag har hört sägas, att under båda de år jag icke tillhörde Riksdagen, detta förslag varit före, men obevekligt afslagits af Första Kammaren. Som jag icke var närvarande, så vet jag icke på hvad skäl, dessa afslag då grundade sig. — De skäl som i dag äro anförda för afslag, synes mig dock, som sagdt, icke väga tungt.

Jag får till slut fråga: Hvad skall det tjena till att i oträngdt mål sätta oss i motsats emot Andra Kammaren? Det finnes nog redan, och komma nog att framdeles finnas än flera tillfällen, då en sådan motsättning är nödvändig och måste ske för Första Kammarens värdighet och fäderneslandets sanna bästa; men att göra det i en sådan fråga som denna, det kan jag icke förstå, hvad det skall gagna!

Då jag således anser den föreslagna ändringen både billig och rättvis och dessutom befordrande enigheten mellan kamrarna, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag i den föredragna punkten.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skyldigheten att dettaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

Herr von Ehrenheim: Jag ansluter mig i denna punkt helt och hållet till lagutskottets ordförandes uppfattning. För mig står det klart, att nu gällande författning alldeles icke afsett en öfvergångsreglering, utan att den tvärtom har tillkommit på grund af erkännande, att den innebär en rättvis beskattning och att i detta fall, likasom i så många andra, en jemlik beskattning alldeles icke därför är en rättvis beskattning. Det lär väl icke kunna nekas, att fastigheten har inom kommunen ett helt annat och varaktigare intresse än inkomstbevilningen och framför allt än många slag af inkomstbevilning. Och der detta starkare och varaktigare intresse gör sig gällande, är väl i fråga om utskylder till fyllande för en lång tid framåt af kommunala behof, sådana såsom byggande af kyrka, prestgård och tingshus.

Det finnes dessutom för närvarande ett särskildt skäl att afslå detta lagutskottets förslag. Riksdagen har hos Kongl. Maj:t begärt en utredning om den kommunala beskattningen, och Kongl. Maj:t har tillsatt en komité för att taga denna omfattande fråga under öfvervägande. I detta Riksdagens beslut skall väl, om någonting, ligga den uppfattning, att just den omtalade jemlikheten i afseende å de kommunala utskylderna icke alltid är den rättvisa och rigtiga. Det vore väl då ganska egendomligt, om kammaren nu skulle godkänna just den princip, hvars giltighet i allmänhet kammaren ifrågasatt att gälla för sådana kommunala utskylder, för hvilka den för närvarande icke gäller.

Jag anhåller om afslag på utskottets förslag.

Herr Benedicks: Jag får säga på förhand, att jag härvidlag vill uppträda som representant för industriidkarne, och i detta fall vill jag bestämdt framhålla, att likaväl som man kan fordra såsom sin rättighet åtskilliga saker, som framdeles komma på tal i denna kammare — jag syftar nu på Kongl. Maj:ts proposition om den kommunala rösträtten — likaväl har man skyldigheter, som måste iakttagas, i fall man med högburen panna vill sätta sig emot de anspråk, som väckas och som icke kunna erkännas vara rättvisa. I detta fall, der det gäller ett önskemål, som, jemte hvad som i dag förut förekommit, nemligen i frågan om fördelning af bränvinsmedlen, just är det mest pregnanta uttryck för missnöjet hos landtbefolkningen, vill jag för min del säga, att det, med den utsträckning, som industrien tagit öfver allt i vårt land och med den utsträckning, som än ytterligare kommer att få speciellt genom tillgodogörandet af våra utmärkta vattenfall, vore en anakronism att icke nu bifalla hvad lagutskottet föreslagit.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

Då jag nu gör detta yrkande, sker det äfven därför, att jag icke kan finna, att de af lagutskottets ordförande framlagda bevisen äro verkligt afgörande för ett afslag å utskottets hemställan. — Han har bland annat talat om huru det tillgår vid prestval. Jag tror, mina herrar, att just det ordet är något, som man skall akta sig att nämna, då man talar om något såsom höjden af rättvisa. Prestvalsförordningen har blifvit mycket anfallen, och detta med rätta. Dervidlag tror jag således icke, att utskottets ordförande har goda grunder för sitt för svar. I en framtid komma dessa skatter att blifva så mycket mindre, som ju fyrktalet växer ganska raskt och raskast för dem, som nu icke deltaga i besvären i den utsträckning som de andra.

På dessa grunder anhåller jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på föreliggande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, 2:o) att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, och 3:o) att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition dervid antaga afslag å utskottets hemställan eller återremiss, och förklarade herr talmannen sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga återremiss.

Jemväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att i hufvudvoteringen öfver 1 punkten i lagutskottets utlåtande n:o 23 kontrapositionen skall innehålla återremiss, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition i nämnda votering antagits afslag å utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—35;

Nej—36.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda;

Ja—33;

Nej—42.

Punkten 2.

Herr von Strokirch: På grund af kammarens beslut i föregående punkt, anhåller jag om afslag på lagutskottets förslag öfver nu föredragna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning afslog kammaren hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt.

Punkten 3.

Herr Hasselrot: Jag tillåter mig att, på samma grund, som vid första punkten anförts, yrka afslag å utskottets förslag jemväl i nu föredragna punkt.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren afslog utskottets i den föredragna punkten gjorda hemställan.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående afskrifning af den från viss jord inom Skåne m. fl. provinser utgående kyrkotionden;

2:o) angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld;

3:o) angående jordafsöndring från förra majorsbostället 6 mantal Gudhem n:is 1—9 i Gudhems socken och Gudhems härad af Skaraborgs län för utvidgning af Gudhems församlings kyrkogård; och

4:o) angående afsöndring från länsmansbostället ett halft mantal Stenum n:o 3 Stommen i Stenums socken och Valle härad af Skaraborgs län.

Vid föredragning af Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta; och

2:o) angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld, blefvo dessa propositioner på begäran bordlagda.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottets Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången, skulle sättas sist på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,08 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 25 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, herr *Gustaf Berg* fortfarande är i följd af sjukdom (brott å öfverarmen) förhindrad att deltaga uti riksdagsförhandlingarne, intygas härmed på heder och samvete.

Falköping den 23 februari 1898.

Karl Schiller,
t. f. lasaretteläkare.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Anmälades och bordlades Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion angående rätt för vissa lärare och lärarinnor i geografi att i särskilda fall resa på statens jernvägar mot nedsatt afgift.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Riksdagens sistlidna år församlade revisorers berättelse om granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1896.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts den 23 innevarande månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående land-skyld.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 23 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

*Om tillsättan-
de af ett sär-
skildt utskott.*

Herr Reuterswärd: Som den nu föredragna kongl. propositionen är af stor och omfattande betydelse, och då lagutskottet redan är så öfverhopadt af göromål, som det nu är, tager jag mig friheten hemställa, att kammaren ville för sin del besluta, att för propositionens behandling skall tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren, och, såvida ett sådant utskotts tillsättande af Riksdagen beslutes, att i detsamma måtte väljas tre suppleanter från denna kammare.

Jag anhåller om proposition på detta mitt nu framställda förslag.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren för sin del, att för behandling af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition skulle tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren;

och skulle, jemlikt § 37 mom. 1 riksdagsordningen, Andra Kammaren inbjudas att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Vidare beslöts att, i händelse kamrarne enades om tillsättande af ett särskildt utskott för nyssnämnda propositions handläggning, i detta utskott skulle väljas tre suppleanter från Första Kammaren.

Härefter hänvisades ifrågavarande proposition till lagutskottet, dock under förbehåll att, derest, på sätt föreslaget blifvit, ett särskildt utskott tillsattes för behandling af nämnda proposition, densamma skulle till detta särskilda utskotts handläggning öfverlemnas.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevilningsutskottets den 23 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 6.

På derom framställd begäran beviljades herr *Persson, Nils*, ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 1 till och med den 16 nästkommande mars.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att det ärende, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde, och att på samma lista bland andra gången bordlagda ärenden skulle sättas sist bevillningsutskottets betänkande n:o 6.

Kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
